

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МІЖНАРОДНОЇ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

(на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О - Україна», м. Київ)

Студента 2 курсу, 10 групи,

спеціальності 292 «Міжнародний
бізнес»

спеціалізації «Міжнародні
економічні відносини»

Цегельний Вячеслав
Віталійович

підпис

Науковий керівник

доктор економічних наук,
доцент кафедри
зовнішньоекономічної діяльності
підприємств

Шнирков Олександр
Олександрович

підпис

Гарант освітньої

програми

д.е.н., проф.

Онищенко Володимир
Пилипович

підпис

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МІЖНАРОДНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»	6
1.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	6
1.2. Дослідження практики управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	12
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»	22
2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	22
2.2. Вибір приймаючої країни ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у контексті мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності	28
Висновки до Розділу 2	34
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МІЖНАРОДНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»	36
3.1. Пропозиції щодо мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»	36
3.2. Оцінка ефективності заходів щодо вдосконалення управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	43
Висновки до Розділу 3	50
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У процесі укладання зовнішньоторговельних контрактів як експортерами, так і імпортерами враховуються наявні та ймовірні фактори, що впливатимуть на процес їх здійснення. Такими є умови, чинники і показники, починаючи із фінансового стану ділового партнера, його позиції на ринку, наявності та потужності його основних конкурентів, і закінчуючи політичними, економічними та законодавчими умовами розвитку його країни [1]. Пильне вивчення контрагента є особливо важливим, оскільки стрімкий розвиток кон'юнктури світового ринку та постійне удосконалення продукції, що виробляється, спонукають покупців до пошуку нових ділових партнерів привабливіших, як за ціною, так і за якістю товару [2]. При оформленні торговельного партнерства підприємства оцінюють, насамперед, ризики, що можуть виникати у ході такого співробітництва. Зокрема, саме співвідношення таких ризиків та очікуваних прибутків визначає ймовірність укладання угоди про співробітництво [3].

Існування ризику зумовлене неможливістю цілком передбачити зміни середовища соціально-економічних взаємовідносин. Підприємства-суб'єкти міжнародного бізнесу прагнуть до успішної міжнародної економічної діяльності, яка не можлива без правильної оцінки ступеню ризику та вміння управляти ним [4]. Для того, щоб зменшити вплив ризиків, виявити можливі наслідки для підприємства у ризиковій ситуації, нейтралізувати негативні результати такого впливу на діяльність підприємства, потрібно весь час оновлювати арсенал методів, моделей, підходів до управління ризиками на підприємстві [5]. Отже, дослідження ризиків у міжнародній економічній діяльності є вкрай актуальним та цікавим як для науковців, так і для підприємців.

Найвагоміший внесок у розроблення теоретичних та практичних засад управління ризиками в світовій економічній системі та використання інструментів управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності здійснили такі зарубіжні вчені, як В. Саймон, К. Редхед, С. Х'юс, М. С. Томсетт, Ф. Лі Ченг, Дж. Й. Фіннерті, А. Буренін, В. Бочарніков, В. Глущенко, А. Фельдман. З-поміж українських авторів слід відзначити таких вчених, як І. Балабанов, І. Брижань, І. Бузько, В. Вітлінський, Г. Вербицька, В. Вергун, В. Гнатуров, С. Ілляшенко, Я. Єлейко, А. Камінський, А. Кредісов, Ю. Макогон, В. Новицький, Л. Примостка, І. Пузанов, О.Рогащ, С. Савін, О. Сохацька, Т. Шемет, А. Філіпенко, О.І. Ястремський, та ін.

Об'єктом дослідження є процес управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності.

Метою дослідження є визначення напрямів та розроблення рекомендацій щодо мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності.

Для досягнення зазначеної мети було вирішено такі **завдання**:

- проаналізовано фінансово-господарську діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»;
- досліджено практику управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»;
- оцінено сприятливість середовища міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»;
- обрано приймаючу країну ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у контексті мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності;
- надано пропозиції щодо мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»;

– оцінено ефективність заходів щодо вдосконалення управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

У роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних **методів дослідження**, зокрема: системний підхід – для систематизації ризиків міжнародної підприємницької діяльності підприємства; методи статистичної обробки – для здійснення моніторингу ринку фармацевтичної продукції, обробки статистичних даних; методи фінансового аналізу – для аналізу та оцінки фінансової діяльності підприємства; метод експертних оцінок – для кількісної та якісної оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності підприємства та ін.

Інформаційною базою дослідження є дані фінансової звітності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», матеріали наукових конференцій, публікації вітчизняних та закордонних науковців, офіційні сайти міжнародних та вітчизняних організацій, результати аналітичних розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні рекомендацій щодо вдосконалення інформаційного забезпечення досліджуваного підприємства та їх економічному обґрунтуванні.

Практичне значення випускної кваліфікаційної роботи полягає в тому, що її результати й запропоновані рекомендації можуть бути використані у діяльності підприємств-суб'єктів міжнародного бізнесу щодо вдосконалення управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності.

Інформація щодо апробації результатів дослідження: За результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи опубліковано статтю: Цегельний В.В. Управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» / Цегельний В.В. // Міжнародний бізнес: зб. наук. ст. студ. заочної форми навчання. відп. ред. Т.М. Мельник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – ... с. – С. ...

Структура й обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 35 найменувань, 8 додатків. Матеріали роботи містять 7 рисунків та 24 таблиці. Загальний обсяг роботи складає 76 сторінок, основної частини – 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МІЖНАРОДНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»

1.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» було створено у 2004 р. Підприємство надає спеціалізовані послуги підприємствам фармацевтичної промисловості у сфері клінічних випробувань, є провідним постачальником логістичних послуг для клінічних випробувань в Україні. Також ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» є імпортером медичного обладнання та лікарських засобів [7].

Основні види діяльності за КВЕД:

- 52.10 Складування та зберігання
- 46.46 Оптова торгівля фармацевтичними товарами

Проаналізуємо фінансово-господарську діяльність досліджуваного підприємства (дод. Б). Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг) у 2014-2018 рр. збільшився на 53145 тис. грн (на 30%) та станом на 31.12.2018 р. склав 229346 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилася на 139878 тис. грн (на 33%). У результаті відбулося зростання суми валового прибутку на 89468 тис. грн (на 26%). Витрати підприємства збільшилися на 7218 тис. грн (на 37%), у тому числі: адміністративні витрати – на 1240 тис. грн (на 40%), витрати на збут – на

4499 тис. грн (на 35%), інші операційні витрати – на 1479 тис. грн (на 41%). ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» протягом досліджуваного періоду отримувало прибуток. Загалом чистий фінансовий результат підприємства у вигляді прибутку збільшився на 3918 тис. грн (на 23%). За результатами здійснення фінансово-господарської діяльності станом на 31.12.2018 р. ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» отримало прибуток у сумі 21086 тис. грн, що на 24% більше, ніж у попередньому році.

У дод. В наведено динаміку активів ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

У структурі необоротних активів вагомо збільшилися незавершені капітальні інвестиції – на 13189 тис. грн (у 12 разів) та первісна вартість основних засобів – на 455219 тис. грн (у 2,6 рази). У цілому необоротні активи підприємства збільшилися на 177831 тис. грн (у 2,1 рази), що свідчить про технічне оновлення підприємства та збільшення обсягу виробництва продукції. Зростання на 114479 тис. грн (у 4,1 рази) вартості оборотних активів вказує на вилучення частини активів з обороту, що може призвести погіршення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Так, сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги станом збільшилася на 33352 тис. грн (у 4,1 рази), за виданими авансами – на 14834 тис. грн (у 5,9 рази), за розрахунками з бюджетом – на 12281 тис. грн (у 7,1 рази). Це свідчить про нераціональну кредитну політику, збільшення обсягу продажу, неплатоспроможність покупців тощо. Основні фінансові інструменти підприємства представлені грошовими коштами та їх еквівалентами, сума яких збільшилася у 2014-2018 рр. на 18378 тис. грн (у 7 разів).

Загальна сума капіталу, управління яким здійснює ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», дорівнює 96431 тис. грн (дод. Г). Станом на 31.12.2018 р. ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» має непокритий збиток у сумі 163031 тис. грн. Негативною тенденцією для діяльності підприємства є збільшення його суми порівняно з 2014 р. на 72831 тис. грн (у 1,8 рази). Вартість довгострокових зобов'язань і забезпечень збільшилася на 259430 тис. грн. (на

у 23,5 рази). При цьому збільшення відбулося за всіма статтями. Так, відстрочені податкові зобов'язання збільшилися на 12217 тис. грн (у 2,3 рази), пенсійні зобов'язання – на 6689 тис. грн (у 4,3 рази), інші довгострокові зобов'язання – на 240524 тис. грн (у 156 разів). Поточні зобов'язання і забезпечення на кінець 2018 р. становлять 110344 тис. грн, що на 28507 тис. грн (на 21%) менше, ніж у 2014 р. У структурі поточних зобов'язань та забезпечень збільшилася вартість поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги – на 669 тис. грн (на 4%), розрахунками з бюджетом – на 303 тис. грн (у 2,4 рази), розрахунками з оплати праці – на 566 тис. грн (у 3,9 рази), із внутрішніх розрахунків – на 60569 тис. грн (у 3,6 рази). Разом з цим зменшилася вартість поточної кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування – на 2%, за одержаними авансами – на 2135 тис. грн (77%). Видатки, необхідні для погашення заборгованості у вигляді поточних забезпечень збільшилися на 1065 тис. грн (у 3,3 рази), доходи майбутніх періодів – на 3444 тис. грн (у 13,9%).

Для більш детального аналізу фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства розрахуємо систему показників: майнового стану, ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності.

У табл. 1.1 містяться результати розрахунків показників майнового стану підприємства.

Таблиця 1.1

**Динаміка показників майнового стану ТОВ «Агенція «С.М.О. –
Україна» у 2014-2018 рр.**

Показники	На 31.12. 2014	На 31.12. 2015	На 31.12. 2016	На 31.12. 2017	На 31.12. 2018	Відхилення , 31.12.2018/ 31.12.2015
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,45	0,54	0,61	0,57	0,57	0,03
Коефіцієнт оновлення основних засобів	–	0,29	0,42	0,00	0,05	-0,24
Коефіцієнт придатності основних засобів	–	0,71	0,58	1,00	0,95	0,24

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у вартості майна підприємства	0,85	0,74	0,65	0,69	0,72	-0,02
---	------	------	------	------	------	-------

Джерело: розраховано автором за даними додатку А.

За результатами розрахунків можна зробити висновки, що станом на 31.12.2018 р. основні засоби підприємства зношені на 57%, їх залишкова вартість становить 95% від первісної, нові основні засоби становлять 5% від наявних. Частка реальної вартості майна виробничого призначення в майні підприємства, а отже, забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва, складає 72%.

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» свідчить, про задовільний рівень його загальної ліквідності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

**Динаміка показників ліквідності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»
у 2014-2018 рр.**

Показники	На 31.12. 2014	На 31.12. 2015	На 31.12. 2016	На 31.12. 2017	На 31.12. 2018	Відхилення, 31.12.2018/ 31.12.2014
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,26	0,35	1,81	1,25	1,37	1,11
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,19	0,25	1,01	0,98	0,90	0,71
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,04	0,07	0,20	0,19	0,17
Чистий оборотний капітал, тис. грн	-102076	-144638	77297	28602	40910	142986

Джерело: розраховано автором за даними додатку А.

У підприємства достатньо оборотних активів для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями, достатньо ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями, компанія зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Також підприємство має низький рівень фінансової стійкості (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Агенція «С.М.О. –
Україна» у 2014-2018 рр.**

Показники	На 31.12. 2014	На 31.12. 2015	На 31.12. 2016	На 31.12. 2017	На 31.12. 2018	Відхилення, 31.12.2018/ 31.12.2014
Коефіцієнт автономії	0,24	0,08	0,28	0,17	0,22	-0,02
Коефіцієнт фінансування	3,23	11,02	2,58	4,84	3,53	0,30
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-2,78	-1,83	0,45	0,20	0,27	3,05
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-2,19	-6,54	0,61	0,36	0,38	2,57

Джерело: розраховано автором за даними додатку А.

Значення показника автономії свідчить про недостатню фінансову стійкість в довгостроковій перспективі, оскільки за рахунок постійного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі, компанія здатна фінансувати 22% активів. Значення показника фінансування може означати наявність додаткових резервів підвищення ефективності за рахунок залучення позикових коштів. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами свідчить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнту маневреності власного капіталу у 2016-2018 рр. свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Коефіцієнт оборотності активів свідчить, що швидкість обертання капіталу зменшується, а отже, скорочується сума прибутку на одну гривню активу підприємства (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

**Динаміка показників ділової активності ТОВ «Агенція «С.М.О. –
Україна» у 2014-2018 рр.**

Показники	2015	2016	2017	2018	Відхилення , 2018/2015
Коефіцієнт оборотності активів	0,78	0,58	0,47	0,48	-0,30
Коефіцієнт оборотності	5,02	3,02	2,42	2,79	-2,22

дебіторської заборгованості					
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,95	3,35	2,72	2,13	-0,82
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	71,76	119,35	148,55	128,82	57,06
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	122,17	107,38	132,43	169,33	47,16
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	6,51	2,54	2,46	3,35	-3,16
Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,51	0,37	0,30	0,32	-0,20
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5,24	2,81	2,08	2,44	-2,80

Джерело: розраховано автором за даними додатку А.

Зниження оборотності дебіторської заборгованості сигналізує про потреби компанії в оборотному капіталі для розширення обсягу збуту. Збільшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості негативно впливає на ліквідність підприємства. Зменшення оборотності запасів компанії свідчить про зменшення ефективності виробництва і збільшення потреби в оборотному капіталі для підприємства, на що вказує значення коефіцієнта оборотності матеріальних запасів. Показник оборотності основних засобів показує, що сума виручки на одиницю вартості основних засобів зменшується. Динаміка коефіцієнта оборотності власного капіталу свідчить про зниження ефективності використання капіталу.

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» свідчить про зниження ефективності використання підприємством активів для отримання прибутку (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у 2014-2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення, 2018/2015
Коефіцієнт рентабельності активів	—	0,07	0,05	0,04	0,04	-0,03
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	—	0,50	0,23	0,16	0,22	-0,28

Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,10	0,10	0,08	0,08	0,09	0,00
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,45	0,49	0,44	0,03	0,03	-0,46

Джерело: розраховано автором за даними додатку А.

Також відбувається зниження ефективності використання тієї частини, активів, що належить власникам підприємства. Величина прибутку, яку отримує підприємство на одиницю вартості капіталу незалежно від джерел фінансування зменшилася з 50% у 2015 р. до 22% у 2018 р., величина прибутку витрачена на виробництво і реалізацію продукції, – з 45% до 3% відповідно.

1.2. Дослідження практики управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» здійснює експорт послуг для фармацевтичних компаній та імпорт готової продукції, а також сировини та обладнання для досліджень.

Обсяги експорту у досліджуваному періоді збільшилися на 6006,2 тис. грн, імпорту – на 13375,4 тис. грн. Частка експорту в товарообороті зменшилась з 15,2% у 2014 р. до 14,3% у 2018 р. У цей же час частка доходів від реалізації імпоротної продукції збільшилася з 65,9% у 2014 р. до 67,2% у 2018 р. (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Динаміка міжнародних торговельних операцій ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у 2014-2018 рр.

Показник	Обсяг, тис.грн.					Відхилення, 2018/2014
	2014	2015	2016	2017	2018	
Експорт, тис. грн	26752,3	27618,8	28678,7	30507,2	32758,5	6006,2
Імпорт, тис. грн	38784,7	40496,0	42889,2	46957,8	52160,1	13375,4
Частка імпорту в структурі витрат на виробництво, %	36,8	38,8	34,3	35,4	37,3	0,5
Дохід від реалізації імпоротної продукції, тис. грн	116144,3	115012,2	137999,5	146287,0	154209,6	38065,3
Торговельне сальдо, тис. грн	-12032,4	-12877,2	-14210,4	-16450,5	-19401,6	-7369,2

Джерело: розраховано автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Досліджуване підприємство здійснює експорт послуг до ЄС, США, Японії, Австралії та Росії (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Динаміка обсягів експорту продукції ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» за географічною структурою у 2014-2018 рр.

Країна	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення , 2018/2014
ЄС	11685,3	12073,3	12619,0	13401,3	14412,1	2726,8
США	6465,1	6731,5	6934,8	7317,6	7796,3	1331,2
Японія	4648,2	4825,8	5028,4	5380,4	5697,9	1049,7
Австралія	2264,3	2332,7	2457,5	2654,1	3063,4	799,1
Росія	1689,4	1655,6	1639,1	1753,8	1788,9	99,5
Всього	26752,3	27618,8	28678,7	30507,2	32758,5	6006,2

Джерело: складено та розраховано автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

У досліджуваному періоді обсяги експорту збільшилися до всіх країн-партнерів. Найбільшим імпортером послуг є країни ЄС, США та Японія. У 2018 р. на ці три країни припадало більше 85% загального експорту ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна». У структурі експорту збільшилася частка експорту послуг до ЄС та Австралії. У той же час зменшилася частка США та Росії. Частка Японії у географічній структурі не змінилася і складала 17,4% (рис. 1.1).

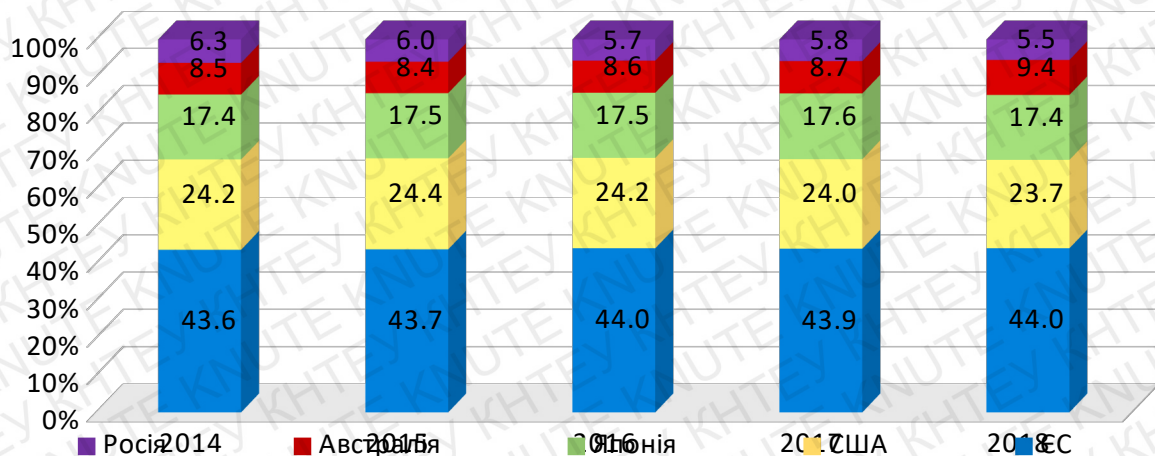

Рис. 1.1. Географічна структура експорту послуг ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» за 2014-2018 рр.

Джерело: складено автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

У структурі послуг, які надає ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», збільшилися обсяги експорту всіх видів послуг, крім трансферів пацієнтів за

кордон (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Динаміка обсягів експорту послуг ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» за товарною структурою у 2014-2018 рр.

Вид послуг	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення, 2018/2014
Експрес логістика фармацевтичної продукції	11262,7	11572,3	11557,5	11022,3	12186,0	923,4
Перевезення матеріалів та обладнання	5243,5	5468,5	6639,1	7352,3	7927,6	2684,1
Зберігання фармацевтичної продукції	5805,2	6048,5	6309,3	9222,3	7567,2	1762,0
Трансфер пацієнтів за кордон	3023,0	3120,9	3484,5	1720,6	2751,7	-271,3
Нормативний та митний супровід фармацевтичної продукції	1417,9	1408,6	688,3	1189,8	2325,9	908,0
Всього	26752,3	27618,8	28678,7	30507,2	32758,5	6006,2

Джерело: складено та розраховано автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Найбільшу частку складає експорт послуг з експрес-логістики фармацевтичної продукції, перевезення матеріалів та обладнання та зберігання фармацевтичної продукції (рис. 1.2).

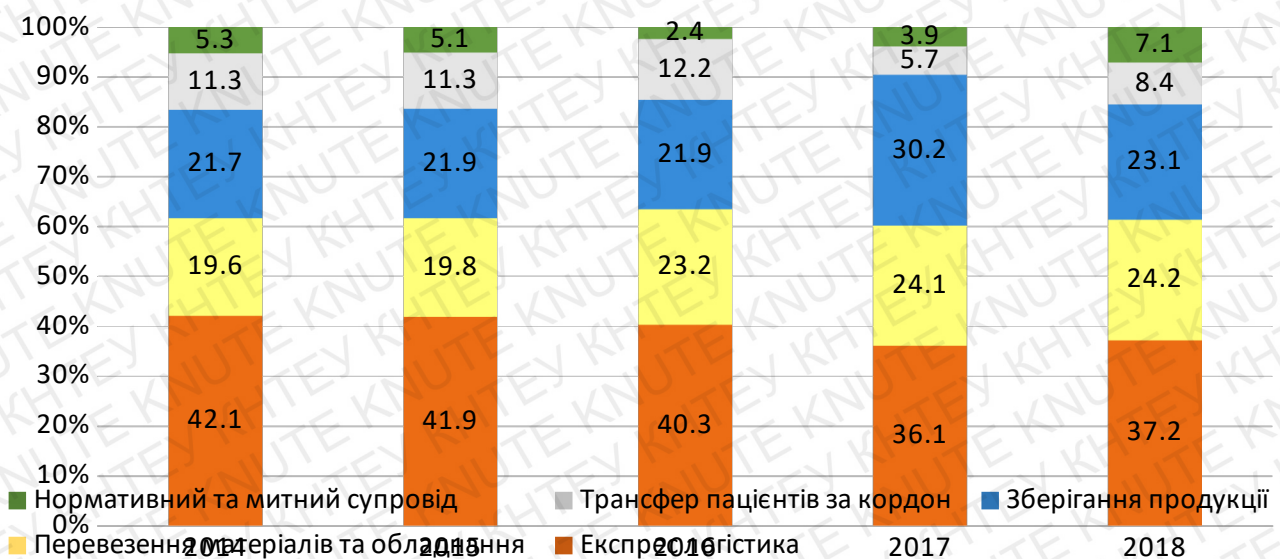

Рис. 1.2. Структура експорту послуг ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у 2014-2018 рр.

Джерело: складено автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Географія імпорту ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» представлена трьома країнами (табл. 1.9). У досліджуваному періоді обсяги імпорту збільшилися зі всіх без винятку країн більше, ніж на 30%.

**Динаміка обсягів імпорту продукції ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»
за географічною структурою у 2014-2018 рр.**

Країна	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення, 2018/2014	
						абсол.	відн., %
Обсяг імпорту, тис .грн							
Німеччина	18076,9	18908,4	19893,6	21512,9	23926,7	5849,8	132,4
Польща	11946,7	12413,8	13172,4	14501,5	16038,6	4091,9	134,3
США	8761,1	9173,7	9823,2	10943,4	12194,8	3433,7	139,2
Всього	38784,7	40496	42889,18	46957,75	52160,1	13375,4	134,5

Джерело: складено та розраховано автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Найбільшу частку у імпорті ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» займає Німеччина (більше 45%) (рис. 1.3).

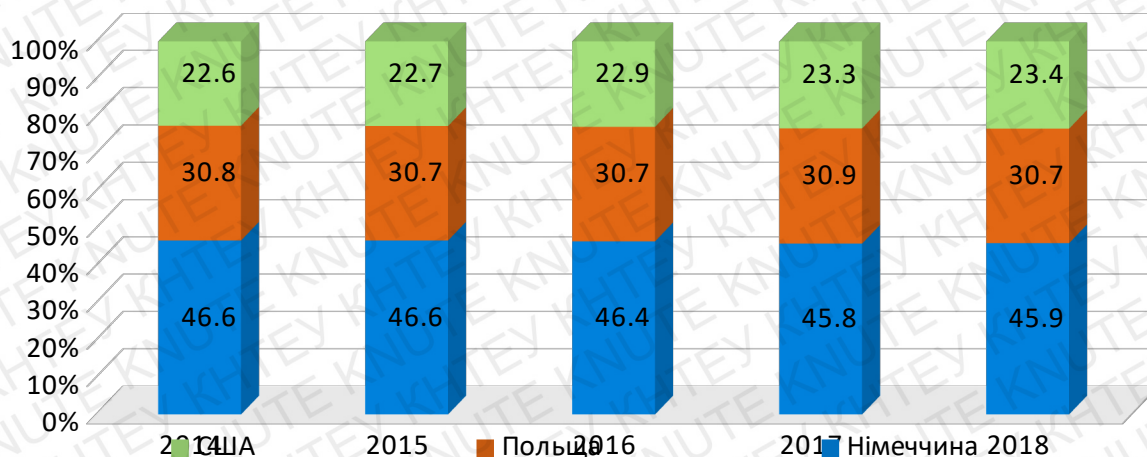

Рис. 1.3. Географічна структура імпорту продукції ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» за 2014-2018 рр.

Джерело: складено автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

У товарній структурі імпорту досліджуваного підприємства найбільшу частку складають обладнання (55,3%) (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

**Динаміка товарної структури імпорту ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»
за 2014-2018 рр.**

Вид продукції	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення, 2018/2014
Обсяги імпорту, тис. грн						
Обладнання, у т.ч. :	20859,7	21826,9	23183,1	25562,1	28828,0	7968,3
Інфузомати	10319,3	10835,2	11435,3	12487,3	14278,0	3958,7
ЕКГ апарати	8640,31	9081,0	9829,6	11149,7	12618,6	3978,3
Диски для лазерних систем	1900,1	1910,7	1918,2	1925,1	1931,3	31,2

зчитування						
Лікарські засоби, у т.ч.:	17925	18669	19716	21396	23332	5407,0
Досліджувані лікарські засоби	11946,7	12415,7	13215,0	14573,5	16162,1	4215,4
Супутні матеріали для дослідження лікарських засобів	5978,34	6253,4	6501,0	6822,2	7170,1	1191,8
Всього	38784,7	40496	42899,2	46957,8	52160,0	13375,3
Частка імпорту продукції у загальному обсязі, %						
Обладнання, у т.ч. :	53,8	53,9	54,1	54,4	55,3	1,5
Інфузомати	26,6	26,8	26,7	26,6	27,4	0,8
ЕКГ апарати	22,3	22,4	22,9	23,7	24,2	1,9
Диски для лазерних систем зчитування	4,9	4,7	4,5	4,1	3,7	-1,2
Лікарські засоби, у т.ч.:	46,2	46,1	46,0	45,6	44,7	-1,5
Досліджувані лікарські засоби	30,8	30,7	30,8	31,0	31,0	0,2
Супутні матеріали для дослідження лікарських засобів	15,4	15,4	15,2	14,5	13,7	-1,7
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	–

Джерело: складено та розраховано автором на матеріалах ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» представляє процес вивчення параметрів об'єкта і суб'єктів ризику, зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на об'єкт і поведінку суб'єкта ризику, його оптимізації, планування, обліку і контролю, мотивації і регулювання виконання робіт з управління ризиком.

Зростання ступеня впливу ризиків на результати фінансової діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» пов'язане зі швидкою мінливістю економічної ситуації в країні і кон'юнктури ринку продукції, розширенням географії імпорту і рядом інших факторів. При здійсненні міжнародних економічних операцій ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» не уникає ризику, а намагається мінімізувати його, найбільші зусилля направлені на його зниження.

У господарській діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» зниження ризику здійснюється за допомогою моніторингу, а саме завдяки постійному процесі отримання і аналізу інформації, яка допомагає прийняти необхідне рішення. Для цього використовується різні види інформації: статистична, комерційна, фінансова тощо.

Методологія управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» дає визначення загальних підходів: виявлення причин виникнення ризиків в економіці взагалі і специфічних причин виникнення ризиків, зокрема, на ТОВ

«Агенція «С.М.О. – Україна»; опис видів ризиків, їх класифікацію; дослідження співвідношення невизначеності і ризику; оцінку ступеня ризику та ін.

Процес управління ризиками у ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» полягає у систематичній ідентифікації ризиків міжнародної підприємницької діяльності, оцінці вагомості їх впливу. Разом з тим, мінімізація наслідків такого впливу, пошук рішень щодо упередження та реалізація заходів щодо управління ризиками залишаються без належної уваги.

Основні ризики ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» виникають від фінансових інструментів та представлені ризиками зміни курсів обміну валют, відсоткових ставок, а також кредитним ризиком і ризиком ліквідності (табл. 1.11).

Таблиця 1.11

**Ступінь можливості настання ризиків за джерелами виникнення для
ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у 2015-2018 роках, %**

Види ризику	2015	2016	2017	2018
Валютний ризик	2	5	43	51
Ризик зміни відсоткових ставок	6	5	8	11
Кредитний ризик	16	15	10	14
Ризик ліквідності	2	6	7	5
Інші види ризиків	74	69	32	19

Джерело: складено автором за інформацією ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Валютний ризик являє собою ризик того, що фінансові результати ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» зазнають несприятливого впливу від змін курсів обміну валют. Підприємство не використовує жодних похідних фінансових інструментів для управління ризиком зміни курсів валют, водночас, керівництво підприємства намагається зменшити вплив такого ризику шляхом збільшення долі експортних контрактів та зберігання грошових коштів та їх еквівалентів у твердих валютах. Валютний ризик для ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», як і для багатьох інших суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність в Україні, іноземні валюти відіграють істотну роль у процесі здійснення господарських

операцій. Кредитні зобов'язання, грошові кошти в іноземній валюті, а також торгова дебіторська та кредиторська заборгованість призводять до виникнення валютного ризику. Таким чином, підприємство має дуже високу ступінь валютного ризику, що може негативно позначитися на його фінансових результатах діяльності.

Ризик зміни відсоткових ставок являє собою ризик того, що фінансові результати підприємства зазнають несприятливого впливу змін плаваючих відсоткових ставок. Підприємство не використовує жодних похідних фінансових інструментів для управління ризиком зміни відсоткових ставок.

Протягом досліджуваного періоду ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» не використало ніяких фінансових деривативів, процентних свопів і форвардних контрактів для зменшення валютних або процентних ризиків.

Кредитний ризик підприємства, головним чином, стосується її торгової дебіторської заборгованості та грошових коштів та їх еквівалентів. Максимальна сума ризику дорівнює сумі балансової вартості цих активів.

Ризик ліквідності являє собою ризик того, що підприємство не зможе погасити свої зобов'язання по мірі настання строків погашення. Позиція ліквідності підприємства ретельно контролюється і управляється. ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» використовує систему бюджетування і прогнозування грошових коштів для того, щоб забезпечити наявність достатніх коштів для виконання своїх платіжних зобов'язань.

Господарська діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» пов'язана з численними ризиками, ступінь впливу яких на результати цієї діяльності істотно зростає за умови, якщо в процесі прийняття управлінських рішень менеджери не прагнуть нейтралізувати виниклі ризики, знизити рівень їхнього впливу на якість прийнятого рішення. Ризики, що супроводжують прийняття управлінських рішень у сфері управління міжнародною підприємницькою діяльністю в остаточному підсумку завжди впливають на результати фінансово-економічної діяльності, тому їх варто розглядати з

погляду економічних, а точніше фінансових наслідків, які несуть у собі господарські, правові, економічні, політичні та інші ризики.

Поліпшення економічної ситуації в країні залежить від сукупності фіскальних та інших економічних й правових заходів, які будуть запроваджені урядом України. У зв'язку з невизначеністю переліку та термінів впровадження таких заходів, неможливо достовірно оцінити ефект впливу поточної економічної ситуації на діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Торговельні партнери ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» можуть піддаватись впливу низької ліквідності, яка в свою чергу може вплинути на їх здатність погашати свою заборгованість. Керівництво не може достовірно оцінити вплив на фінансовий стан підприємства будь-якого можливого подальшого погіршення ситуації на фінансових ринках і зростання їх нестабільності.

Також для ідентифікації та оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» було опитано 5 експертів – спеціалістів відповідних відділів. Встановлено, що на діяльність підприємства здійснюють вплив такі ризики, як валютний (1), ціновий (2), вибору партнера та його надійності (3), транспортний (4), країнний (5).

Експертним шляхом надано оцінку важливості кожного ризику за шкалою від 0 до 5. Узгодженість думки експертів оцінюється за допомогою множинного коефіцієнта конкордації Кендала:

$$W = \frac{12S}{m^2 \times (n^3 - n)}, \quad (1.1)$$

$$S = \sum_{j=1}^n \left[\sum_{i=1}^m x_{ij} - \frac{m \times (n+1)}{2} \right]^2 \quad (1.2)$$

де W - множинний коефіцієнт конкордації,

S - сума квадратів відхилень всіх оцінок рангів кожного показника від середнього,

n – кількість показників, що оцінюється,

m – кількість експертів.

Експертну оцінку ризиків операцій з імпорту ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» подано у табл. 1.12.

Таблиця 1.12

**Експертна оцінка ризиків операцій з імпорту
ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Ризик	Оцінка експерта					Сумарний ранг, d	Відхилення від середнього значення, Δd	Квадратичне відхилення, S
	1	2	3	4	5			
1	5	5	4	4	5	23	8	64
2	3	3	5	5	4	20	5	25
3	2	2	1	2	2	9	-6	36
4	4	4	2	3	3	16	1	1
5	1	1	3	1	1	7	-8	64
Середнє						15		
Всього	15	15	15	15	15	-		190

Джерело: складено автором за опитуванням спеціалістів ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Групова оцінка вважається достатньо надійною, коли $W \geq 0,7$. Коефіцієнт конкордації (узгодженості думок експертів) щодо оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» становить 0,76. Це вказує на надійність групової оцінки. На основі аналізу узгодженості думок експертів встановлено, що найбільший вплив здійснює валютний ризик. На другому місці знаходиться ціновий ризик, на третьому – транспортний ризик, на четвертому – ризик вибору партнера та його надійності, на останньому – країнний ризик.

На основі експертних оцінок розрахуємо значення коефіцієнта конкордації Кендала.

$$W = 12 \times 190 / 5^2 \times (5^3 - 5) = 0,76.$$

Незважаючи на те, що вагомість ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» ідентифіковано та проранжовано, проте на підприємстві відсутня комплексна програма управління ризиками, що може негативно вплинути на фінансову стійкість господарської діяльності та на розвиток бізнесу в цілому. Тому на сучасному

етапі діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» пріоритетним напрямом повинна бути розробка комплексу заходів щодо удосконалення процесу управління ризиками на основі аналізу результатів міжнародної підприємницької діяльності.

Крім цього, незважаючи на розвиток інформаційних технологій, спеціального програмного забезпечення для ідентифікації ризиків на підприємстві не застосовуються.

Імовірніше економічне середовище ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» визначає необхідність урахування факторів випадковості і невизначеності при прийнятті рішень у господарській діяльності організації і, як слідство, виникає необхідність вивчення управлінського аспекту ризику. Ефективність управлінської діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у значній мірі визначається ефективністю прийнятих їм ділових рішень, що характеризується ступенем досягнення цілей діяльності і затрачуваних при цьому ресурсів.

Висновки до розділу 1

ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» надає спеціалізовані послуги підприємствам фармацевтичної промисловості у сфері клінічних випробувань, є провідним постачальником логістичних послуг для клінічних випробувань в Україні. Також ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» є імпортером медичного обладнання та лікарських засобів. За результатами аналізу фінансово-господарську діяльність підприємства можна оцінити як задовільну.

У досліджуваному періоді збільшилися обсяги як експорту, так і імпорту підприємства. Управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» представляє процес вивчення параметрів об'єкта і суб'єктів ризику, зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на об'єкт і поведінку суб'єкта ризику, його оптимізації, планування, обліку і контролю, мотивації і

регулювання виконання робіт з управління ризиком. При здійсненні міжнародних економічних операцій ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» не уникає ризику, а намагається мінімізувати його, найбільші зусилля направлені на його зниження. Основні ризики ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» виникають від фінансових інструментів та представлені ризиками зміни курсів обміну валют, відсоткових ставок, а також кредитним ризиком і ризиком ліквідності. Для ідентифікації та оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» було опитано 5 експертів – спеціалістів відповідних відділів. Встановлено, що на діяльність підприємства здійснюють вплив такі ризики, як валютний, ціновий, вибору партнера та його надійності, транспортний, країнний. Встановлено, що на підприємстві відсутня комплексна програма управління ризиками, що може негативно вплинути на фінансову стійкість господарської діяльності та на розвиток бізнесу в цілому. Крім цього, незважаючи на розвиток інформаційних технологій, спеціального програмного забезпечення для ідентифікації ризиків на підприємстві не застосовуються.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Фармацевтична галузь є однією з таких, що найдинамічніше та найстабільніше розвиваються. Вивчення тенденцій розвитку підприємств, що здійснюють діяльність у фармацевтичній галузі, неможливе без дослідження не тільки внутрішнього ринку, а й, зважаючи на умови розширення світогосподарських зв'язків, – і світового ринку. У зв'язку з тим, що Україна досягла покращення доступу виходу на зовнішні ринки, шляхом членства в СОТ, велику увагу необхідно приділяти дослідженню тенденцій розвитку світового ринку задля його успішного освоєння та зміцнення своїх позицій як країни-імпортера [7].

Світовий товарооборот фармацевтичної продукції у 2018 р. склав 1209,26 млрд. дол. США, у тому числі експорт – 587,59 млрд. дол. США, імпорту – 621,67 млрд. дол. США (рис. 2.1). Протягом останніх п'яти років імпорту збільшився на 17%, експорт – на 14,6%.

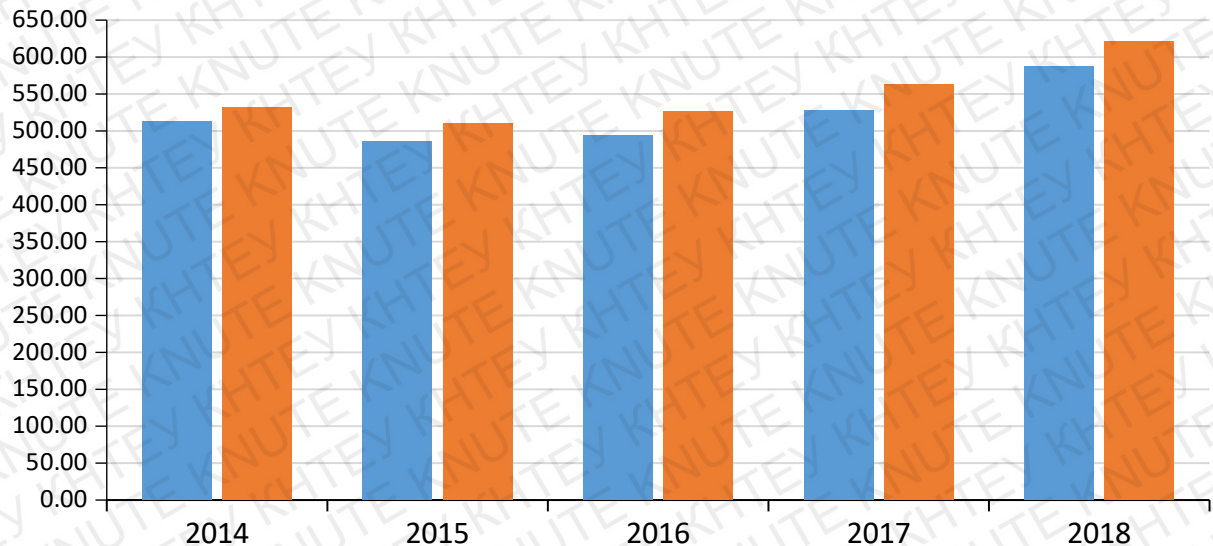

Рис. 2.1. Світові обсяги торгівлі фармацевтичною продукцією у 2014-2018 рр., млрд. дол. США

Джерело: складено автором за даними [9].

Серед країн світу найбільшим експортерами фармацевтичної продукції протягом тривалого часу залишаються Німеччина, Швейцарія, США, Бельгія, Ірландія, Сполучене Королівство, Франція, Італія, Нідерланди, Данія, Індія, Іспанія, Австрія (дод. Д). На ці країни припадає більше 80% світового експорту. У досліджуваному періоді обсяги експорту збільшилися за усіма наведеними країнами, крім Бельгії, Франції, Сполученого Королівства та Іспанії.

Найбільшими країнами-імпортерами фармацевтичної продукції у світі традиційно залишаються США, Німеччина, Бельгія, Сполучене Королівство, Швейцарія, Китай, Італія, Франція, Японія, Нідерланди, Іспанія, Ірландія та Канада (дод. Д). У досліджуваному періоді імпорту фармацевтичної продукції збільшився до всіх основних країн-імпортерів, крім Франції, Нідерландів, Сполученого Королівства. Загалом країни, що наведені у додатку, забезпечують 70% світового імпорту фармацевтичної продукції.

Більшу частку доходів ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» отримує від реалізації імпоротної продукції, у першу чергу, яка немає аналогів на вітчизняному ринку. Тому доцільно надати оцінку сприятливості середовища міжнародного бізнесу. На даний час компанія активно співпрацює з контрагентами з Німеччини, Польщі, США. Крім цього, доцільно розглянути можливість імпорту з Ірландії, Бельгії та Франції.

З точки зору макроекономічної стабільності найбільш прогнозованими економіками є Ірландія, Польща, Німеччина та Франція (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Показники макроекономічного середовища для міжнародного бізнесу
ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Показник	Німеччин а	Польща	США	Ірланді я	Бельгія	Франція
Макроекономічна стабільність	6,1	7,0	7,0	5,8	4,9	4,8
Розмір ринку	6,0	5,2	7,0	4,5	4,8	5,7
Монетарна свобода	5,5	5,7	5,4	6,1	5,3	5,5

Джерело: складено та розраховано автором за даними [11, 12].

Ці країни відзначаються диверсифікованою економікою, що забезпечує довгострокові стабільні умови функціонування; стабільністю національної валюти. За критерієм місткості ринку найбільш привабливим напрямком є США, Німеччина та Франція, що зумовлено високим рівнем ВВП. Монетарна свобода оцінена найвищим балом в Ірландії, Польщі, Німеччині та Франції.

Доступ до внутрішніх ринків є однаковим для порівнюваних країн. Доступ до зовнішніх ринків є більш сприятливим у Польщі, Бельгії, Ірландії та Франції. За критерієм ефективності товарних ринків відзначаються вищими позиціями ринки Німеччини, Ірландії та Бельгії, а за критерієм фіскальної свободи – Німеччини, Ірландії та Польщі (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Показники групи «S2 Ступінь економічного лібералізму» для
міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Показник	Німеччин а	Польщ а	СШ А	Ірланді я	Бельгія	Франці я
Доступ до внутрішнього ринку	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
Доступ на зовнішні ринки	4,2	4,6	2,6	4,3	4,5	4,3
Ефективність ринку товарів	5,3	3,9	4,9	5,3	5,2	4,7
Фіскальна свобода	6,4	6,0	3,7	6,2	5,1	4,5

Джерело: складено та розраховано автором за даними [10, 11, 12].

За критерієм ефективності урядової політики найвищий бал має США та Німеччина (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Показники групи «S3 Інституціональне середовище» для міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Показник	Німеччина	Польща	США	Ірланді я	Бельгі я	Франція
Ефективність урядової політики	5,2	3,6	5,3	4,3	3,9	3,8
Етика та корупція	5,3	4,2	5,0	5,5	4,9	4,7
Зловживання впливом	5,3	7,0	7,0	5,4	4,8	4,6
Приватні інститути	5,3	3,9	5,0	5,4	5,3	5,2
Ефективність і прозорість прикордонного управління	6,0	5,7	5,9	5,9	6,0	5,8
Право власності	5,6	4,4	5,5	6,0	5,7	5,8

Джерело: складено та розраховано автором за даними [10, 11, 12].

З позиції етики та корупції найбільш привабливими є Ірландія, Німеччина та США. Приватні інститути є високорозвиненими у Ірландії, Німеччині та Бельгії. Ефективність і прозорість роботи прикордонних служб є приблизно однаковими, проте найвищі бали мають Німеччина, Бельгія, США та Ірландія. Законодавство у сфері захисту приватної власності найбільш привабливе у Ірландії, Франції та Бельгії. Крім того, рівень патентного захисту у цих країнах значно вищий та триваліший. Це свідчить про тривалу патентну експансію іноземних компаній на фармацевтичному внутрішньому та зовнішніх ринках.

За критерієм ділового клімату більш сприятлива ситуація у Німеччині, Ірландії та Бельгії. Найвищий показник конкурентоспроможності демонструють такі країни, як Німеччина та Бельгія. дещо менше цей показник для Ірландії та Франції (табл. 2.4).

**Показники групи «S4 Підприємницьке середовище» для міжнародного
бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Показник	Німеччин а	Польщ а	СШ А	Ірланді я	Бельгія	Франці я
Діловий клімат	5,3	4,5	5,2	5,3	5,3	5,0
Конкурентоспроможність	5,6	3,6	5,1	5,2	5,4	5,2
Реєстрація підприємства	2,8	2,6	5,1	6,2	5,2	5,8
Реєстрація власності	4,1	5,6	5,6	4,8	1,9	3,4
Оподаткування	5,4	5,1	5,6	6,9	4,7	4,9
Заклучення контрактів	6,0	4,9	6,5	3,6	4,9	6,6

Джерело: складено та розраховано автором за даними [10, 11, 13].

Процес реєстрації підприємства є складним у Німеччині та Польщі. Найлегшим є започаткування бізнесу в Ірландії та Франції. У той же час процес реєстрації власності є найбільш складним в Бельгії та Франції серед порівнюваних країн, а найбільш простим – у Польщі та США. Система оподаткування найсприятливіша у Ірландії. Дещо менший бал за цим критерієм мають США та Німеччина. Щодо укладення контрактів, найвищий бал мають Франція, США та Німеччина.

Найбільш розвиненим є фінансовий ринок США, а найменш розвиненим – Ірландії. Для розвитку фармацевтичного виробництва вагомую роль відіграє доступність кредитного ресурсу, який найлегше отримати в США, але більш складно в Ірландії. Разом з цим, найбільш захищеними є інвестори в Ірландії, а найменш захищеними – в Німеччині. Найвищий рівень свободи інвестицій мають Ірландія, США та Бельгія (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Показники групи «S5 Фінансово-інвестиційне середовище» для
міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Показник	Німеччина	Польща	США	Ірландія	Бельгія	Франція
Розвиненість фінансового ринку	5,0	4,5	6,4	4,0	4,7	4,5
Отримання кредитів	5,3	5,9	7,0	5,2	4,5	3,3
Захист інвесторів	4,3	5,1	5,4	6,6	5,3	5,6
Свобода інвестицій	5,6	5,6	5,9	6,3	5,9	5,3

Джерело: складено та розраховано автором за даними [10, 11, 13].

Найбільш розвинена транспортна інфраструктура – у США, Франції та Німеччині. Наявність та якість транспортного сервісу оцінена найвищим балом для Німеччини та Бельгії. До найбільш розвинених країн за показником наявності та використання ІКТ належать Німеччина, США та Франція. Розвинену інфраструктуру електрики та телефонії мають всі країни. Проте вищий показник демонструють США та Польща (табл. 2.6)

Таблиця 2.6

Показники групи «S6 Інфраструктурне середовище» для міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Показник	Німеччина	Польща	США	Ірландія	Бельгія	Франція
Наявність та якість транспортної інфраструктури	6,0	3,9	6,1	4,1	5,2	6,1
Наявність та якість транспортного сервісу	5,8	4,8	5,5	5,4	5,7	5,4
Наявність та використання ІКТ	6,2	5,3	6,2	5,6	5,8	6,0
Інфраструктура електрики та телефонії	6,1	6,9	7,0	5,9	6,0	6,2
Рівень технологічного розвитку	6,2	3,9	5,9	6,0	5,9	5,9
Інноваційний потенціал	5,6	3,5	5,9	4,7	5,0	4,9

Джерело: складено та розраховано автором за даними [11, 13].

За рівнем інноваційного потенціалу вирізняються США та Німеччина, а за рівнем технологічного розвитку – Німеччина та Ірландія. Найменший рівень технологічного та інноваційного потенціалу має Польща.

Серед країн, що аналізуються, ефективним ринком праці характеризуються США та Німеччина. Для цих країн характерний також високий рівень вищої освіти та перепідготовки. Свобода праці характерна для США (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Показники групи «S7 Ринок праці» для міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Показник	Німеччина	Польща	США	Ірландія	Бельгія	Франція
Ефективність ринку праці	5,0	4,2	5,5	4,9	4,5	4,3
Вища освіта та профпідготовка	5,7	5,0	5,8	5,8	5,8	5,4
Свобода праці	3,7	4,5	6,3	5,3	4,3	3,2

Джерело: складено та розраховано автором за даними [10-13].

Розрахуємо агрегований показник бізнес-середовища країн-партнерів для міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Агрегований показник бізнес-середовища країн-партнерів для міжнародного бізнесу ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Показник	Німеччина	Польща	США	Ірландія	Бельгія	Франція
S1 Макроекономічне середовище	5,85	5,98	6,44	5,46	5,01	5,35
S2 Ступінь економічного лібералізму	5,31	4,97	4,12	5,28	5,03	4,71
S3 Інституціональне середовище	5,45	4,80	5,62	5,42	5,10	4,98
S4 Підприємницьке середовище	4,87	4,38	5,52	5,33	4,57	5,15
S5 Фінансово-інвестиційне середовище	5,05	5,27	6,18	5,52	5,11	4,66
S6 Інфраструктурне середовище	5,98	4,72	6,09	5,28	5,60	5,75
S7 Ринок праці	4,80	4,57	5,83	5,32	4,86	4,29
Всього	5,33	4,96	5,68	5,37	5,04	4,98

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [10-13].

За результатами дослідження можна зробити висновок, що серед країн, з якими на даний час співпрацює ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», є США та Німеччина. Ці країни характеризуються найвищими оцінками за критеріями інфраструктури, макроекономічного та фінансово-інвестиційного середовища. Перспективною для майбутньої співпраці є Ірландія, оскільки її інтегральна оцінка середовища для міжнародного бізнесу є вищою, ніж для Бельгії та Франції. Для цієї країни характерні найвищі оцінки за критеріями розвитку інституціонального та підприємницького середовищ. Найменш сприятливим напрямком для співпраці є Польща та Франція.

2.2. Вибір приймаючої країни ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» у контексті мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності

Фармацевтика в Україні – це галузь, яка розвиває національну економіку. В ній задіяні лише 0,15% працівників від загальної кількості зайнятих, але вони створюють 0,83% ВВП країни і забезпечують 24 млрд грн доданої вартості [14].

Можна стверджувати, що український фармацевтичний бізнес подолав кризу 2014 року і стрімко відновлюється. Протягом останніх трьох років індустрія зростала в середньому на 11% в рік, що втричі швидше, ніж економіка України в цілому [15].

За твердженням експертів, український фармацевтичний ринок має колосальний потенціал. У подальшому ринок зростатиме не лише кількісно, а й якісно. Вітчизняні фармацевтичні компанії активно шукають зарубіжних стратегічних партнерів, щоб отримати доступ до сучасних інноваційних технологій, ведуть переговори з державою, щоб взяти участь в держпрограмах з розроблення нових препаратів. За прогнозами, глобальний річний обсяг продажів лікарських засобів до 2024 року зросте з нинішніх \$911 млрд до \$1,25 трлн, а Україна стане частиною цього зростання [14].

Фармацевтика належить до трійки галузей, що є лідерами за інвестиціями, неістотно поступаючись лише харчовій промисловості. На кожні 100 гривень створеної доданої вартості тут припадає 19 грн капітальних інвестицій. Обсяг інвестицій у фармвиробництво ще не досяг докризового рівня, але рівень їх інтенсивності є вищим, ніж в середньому за галузями економіки України [15].

Розробка ліків – це високотехнологічна сфера, а сама галузь є інноваційною [16]. Ця індустрія створює продукт з довгою value chain і високою доданою вартістю. У 2018 році індустрія створила 24,6 млрд грн ВВП. У деяких країнах (Ірландія, Сінгапур) вона є драйвером зростання економіки та складає істотну частку в ВВП. В Україні фармацевтика могла б бути ще більш помітною, якби держава зробила ставку на індустрії з високою доданою вартістю. Наразі ж є фактори, що стримують зростання галузі, зокрема, – високе оподаткування. Податкове навантаження на галузь в 5 разів

більше, ніж на видобувну промисловість і в 18 разів – ніж на сільське господарство [14].

Обсяги імпорту фармацевтичної продукції України збільшувалися швидшими темпами за обсяги експорту. Так, імпорт збільшився на 17%, експорт – на 14,6%. Упродовж 2014-2018 рр. імпорт фармацевтичної продукції України формувався за рахунок надходжень з таких країн, як США, Німеччина, Бельгія, Сполучене Королівство, Швейцарія, Китай, Італія, Японія, Франція, Нідерланди, Іспанія, Ірландія, Канада. Обсяги надходжень збільшилися зі всіх зазначених країн, крім Сполученого Королівства, Австрії та Нідерландів [18].

На рис. 2.2 наведено обсяги імпорту фармацевтичної продукції до України з обраних країн. Так, разом ці три країни забезпечують майже 13% імпорту фармацевтичної продукції до України.

Як стверджують фахівці [19], посилення торговельного конфлікту між двома найбільшими економіками світу – США і Китаєм, згубно впливає на світову економіку.

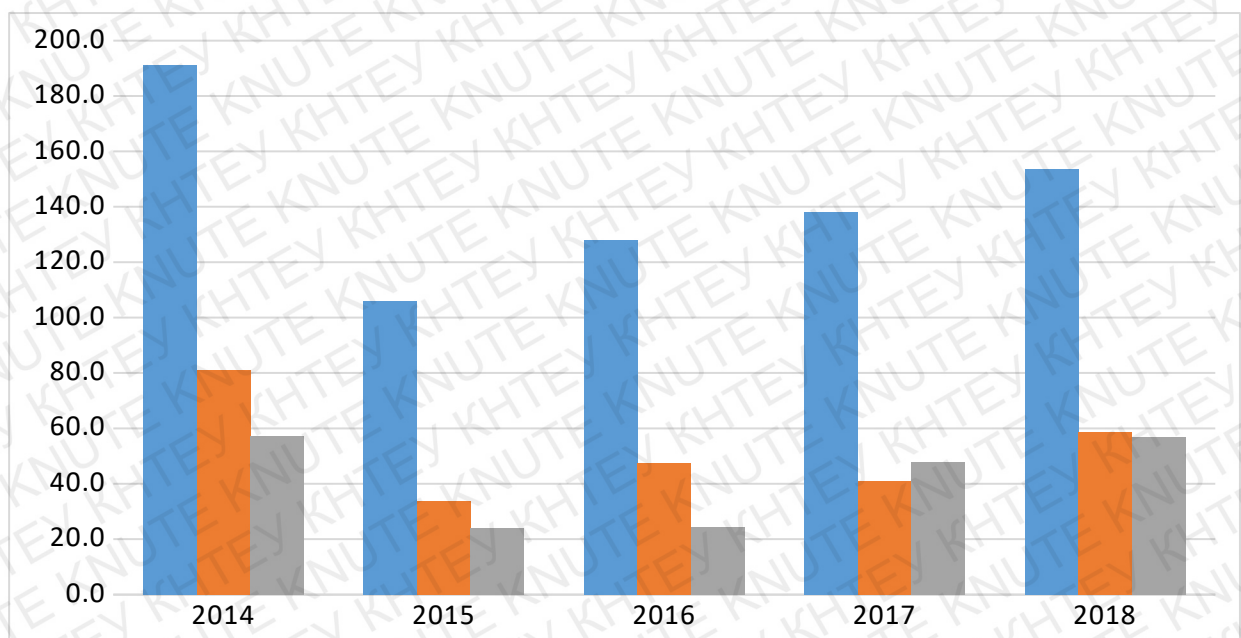

Рис. 2.2. Обсяги імпорту до України фармацевтичної продукції з обраних країн у 2014-2016 рр., млн. дол. США

Джерело: складено автором за даними [18].

У найближчій перспективі експерти прогнозують значне уповільнення темпів зростання світової торгівлі. Наразі очікування торгових підприємств — найнижчі з початку спалаху торгового конфлікту. Індекс невизначеності у сфері торгівлі, який був відносно стабільним протягом багатьох років, наразі різко підвищується. Світова економіка до початку 2020 р. може втратити близько 850 млрд дол. США через невизначеність, викликану торговою війною США і Китаю [16].

У найближчі 2 роки очікується уповільнення темпів зростання економіки США та збереження негативного розриву ВВП, що означає відставання фактичного ВВП від потенційного. Зростання ВВП для Євросоюзу прогнозується на рівні 1,2% за підсумками 2019 р., а у 2020 р. — на 1,4%. Прогноз ВВП для ЄС залишається на рівні 1,4% у 2019 та 1,6% у 2020 р. [19].

Згідно з даними «Financial Forecast Center™» до кінця року прогнозується зниження курсу долара США до євро, але з початку нового року долар почне потроху відігравати свої позиції.

Прогнози щодо економічного розвитку України доволі оптимістичні. За підсумками 2019 р., обсяги роздрібного ринку лікарських засобів у національній валюті можуть збільшитися на 14–18%, а у 2019 г. — на 11–14%. У доларовому вираженні при курсі 26,7 грн. за 1 дол. прогнозується зростання на 13–18% за підсумками 2019 р. та на 9–13% у 2020 р. [15].

Частка України в глобальному фармринку досить незначна, близько 0,3%, проте варто підкреслити, що в темпах зростання український фармацевтичний ринок значно випереджає глобальний тренд, що робить його потенційно привабливим для зарубіжних інвесторів. За прогнозами фахівців «IQVIA», компанії, що надає послуги у фармацевтичній і біофармацевтичній областях і корпоративного аутсорсингу, уже за підсумками 2020 р. Україна може повернутися до лав «Pharmerging Markets». До цієї групи аналітична компанія відносить фармацевтичні ринки, що розвиваються швидкими темпами [20].

Розвиток вітчизняного фармацевтичного ринку значною мірою визначає попит з боку пацієнтів переважно на імпортні препарати.

Для визначення країни майбутньої співпраці досліджуваного підприємства, розглянемо прогностичні тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку. За даними аналітичної компанії «IQVIA Institute for Human Data Science», протягом 2014–2018 рр. середньорічні темпи приросту глобального фармринку становили 6,3%, а протягом наступних 5 років (2019–2023 рр.) цей показник може знизитися до 3–6%. На домінуючий на глобальному рівні ринок США також чекає подальше уповільнення темпів приросту, як і розвинені ринки ЄС. Протягом наступних 5 років витрати на лікарські засоби в США (з урахуванням знижок від виробників) підвищуватимуться в середньому на 3–6% щорічно (порівняно з 7,2% протягом попередніх 5 років). Для топ-5 найбільших фармринків ЄС (Великобританія, Німеччина, Італія, Франція, Іспанія) прогнозується уповільнення до 1–4% в порівнянні з 4,7% середньорічних темпів зростання, що відмічалися протягом останніх 5 років. Стримувальними факторами є закінчення строків патентного захисту деяких оригінальних препаратів, а також політика стримування збільшення витрат на охорону здоров'я [20].

Сучасна фармацевтична промисловість в Україні робить вдалі кроки для створення оптимальних умов щодо торгівлі лікарськими засобами. На ринку фармлогістики України ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» вирізняється якістю, оперативністю, надійністю та розгалуженою мережею. Крім того, досвід компанії у фармацевтиці спрощує вихід на ринок нових іноземних компаній за рахунок надання додаткових видів послуг. Тому співпраця з підприємством є вигідною для закордонних фармацевтів [7].

Отже, на нашу думку, з точки зору майбутньої співпраці для ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» перспективною та найменш ризикованою для бізнесу країною є Ірландія.

Розглянемо стислий опис фармацевтичної галузі в Ірландії [21; 22; 23].

1. Відкриття нових лікарських засобів:

- значне державне фінансування наукових досліджень у сфері біотехнологій державними агентствами, такими як Підприємства Ірландії та Агентство промислового розвитку Ірландії, завдяки чому спостерігається стрімкий прогрес наукових досліджень у фармацевтиці;

- податкові кредити на науково-дослідну діяльність та звільнення від оподаткування доходів для об'єктів прав інтелектуальної власності, створених в Ірландії;

- державна підтримка розвитку кадрового потенціалу, у т.ч. програми стипендій та розвиток програм аспірантури та підвищення кваліфікації в галузі біотехнологій у співробітництві з промисловими підприємствами;

- розвиток інфраструктури для науково-дослідної роботи, шляхом створення мережі технопарків;

- міцне, взаємопов'язане та добре впроваджене патентне законодавство; за останні 10 років чисельність науковців у фармацевтичному секторі Ірландії зросла на 50%;

- інформаційна взаємодія та партнерство між урядом та міжнародними фармацевтичними компаніями за підтримки створення агентств спеціального призначення, таких як Фарма Кемікел Ірландія, де представлені всі зацікавлені сторони.

2. Середовище для клінічних випробувань:

- створення мережевої інфраструктури баз клінічних випробувань для підвищення спроможності у проведенні клінічних випробувань в Ірландії;

- узгодження нормативної бази клінічних випробувань з міжнародно визнаною найкращою практикою;

- постійний діалог між урядом та промисловістю щодо нормативної бази клінічних випробувань.

3. Виробництво:

- створення сприятливого середовища для інвестицій у виробництво, у т.ч.: привабливий податковий режим (низька ставка податку на прибуток та

податкові стимули); сприятливий регуляторний клімат для прямих іноземних інвестицій (наприклад, рівні регуляторні умови для місцевих та іноземних інвесторів, відсутність обмежень на власність іноземних громадян, ліберальні вимоги при наданні віз/виду на проживання);

- розвиток фізичної інфраструктури, здатної підтримати інноваційне виробництво.

4. Регуляторна система:

- узгодження вимог до реєстрації лікарських засобів з рекомендаціями Міжнародної конференції з гармонізації;
- забезпечення швидкого процесу затвердження нових лікарських засобів.

5. Доступ до ринку:

- легкий доступ до великого ринку фармацевтичних препаратів Європейського Союзу;
- міцний, всебічний, належно виконуваний режим прав інтелектуальної власності, у т.ч.: міцний захист патентних прав; захист даних, які подаються до регуляторних органів, вищий за встановлені СОТ вимоги, який відповідає практиці Європейського Союзу (схема 8+2+1 рік);
- контроль за дотриманням вільного ціноутворення.

Отже, в Ірландії спостерігаються найбільш вражаючі результати у сфері фармацевтики, де за останні десятиріччя з нуля розбудували інноваційну фармацевтичну промисловість. Швидкий розвиток біофармацевтичної промисловості відбувся завдяки комплексній та послідовній державній політиці та державним ініціативам на всіх етапах ланцюгу створення цінності у фармацевтичному секторі [21]. Частка фармовиробництва в економіці Ірландії, складає 7,6% валової доданої вартості [22].

Доцільність співпраці підтверджує також публікація американського журналу Forbes [23], який представив рейтинг найкращих країн світу для ведення бізнесу за результатами 2018 р. Всього до списку потрапило 161

країна світу, які були ранжовані за 15-ма основними критеріями: інновації, податки, корупція, інфраструктура, розмір ринку, політичні та економічні ризики, якість життя, робоча сила, бюрократія, захищеність інвесторів. У цьому рейтингу Ірландія посідає 11-те місце (дод. Ж), випереджаючи Бельгію (20-те місце) та Францію (21-ше місце).

Висновки до розділу 2

Більшу частку доходів ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» отримує від реалізації імпортової продукції. На даний час компанія активно співпрацює з контрагентами з Німеччини, Польщі, США. Було розглянуто можливість імпорту з Ірландії, Бельгії та Франції, які є найбільшими світовими країнами-експортерами фармацевтичної продукції. За результатами дослідження можна зробити висновок, що серед країн, з якими на даний час співпрацює ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», є США та Німеччина. Ці країни характеризуються найвищими оцінками за критеріями інфраструктури, макроекономічного та фінансово-інвестиційного середовища. Перспективною для майбутньої співпраці є Ірландія, оскільки її інтегральна оцінка середовища для міжнародного бізнесу є вищою, ніж для Бельгії та Франції. Для цієї країни характерні найвищі оцінки за критеріями розвитку інституціонального та підприємницького середовищ. Найменш сприятливим напрямком для співпраці є Польща та Франція.

Розвиток вітчизняного фармацевтичного ринку значною мірою визначає попит з боку пацієнтів переважно на імпортні препарати. Дослідження показало, що Ірландія, Бельгія та Франція забезпечують майже 13% імпорту фармацевтичної продукції до України.

Для остаточного визначення країни майбутньої співпраці досліджуваного підприємства, було розглянуто прогностичні тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.

З точки зору майбутньої співпраці для ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» перспективною та найменш ризикованою для бізнесу країною визначено Ірландію. Основними перевагами цієї країни у галузі фармацевтики є: відкриття нових лікарських засобів, сприятливе середовище для клінічних випробувань та виробництва фармацевтичної продукції, регуляторна система, доступ до ринку.

Доцільність співпраці підтверджує рейтинг найкращих країн світу для ведення бізнесу за результатами 2018 р., де 161 країна була ранжована за 15-ма основними критеріями: інновації, податки, корупція, інфраструктура, розмір ринку, політичні та економічні ризики, якість життя, робоча сила, бюрократія, захищеність інвесторів. У цьому рейтингу Ірландія посідає 11-те місце, випереджаючи Бельгію (20-те місце) та Францію (21-ше місце).

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МІЖНАРОДНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»

3.1. Пропозиції щодо мінімізації ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «АГЕНЦІЯ «С.М.О. – УКРАЇНА»

На діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» впливає низка чинників, які потенційно спроможні створити кризу, наслідком якої може стати погіршення показників діяльності. Для уникнення таких криз у практиці управління ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» необхідно використовувати методи аналізу, які дозволяють з мінімальними витратами здійснити оцінку ризиків, фінансового стану, прогноз майбутніх тенденцій розвитку кризи.

При здійсненні міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» змушене працювати з валютними цінностями інших

країн. Це є причиною того, що підприємство схильне до впливу коливань ціни на ту чи іншу валюту, змінною в результаті дії сил пропозиції і попиту на неї. Валютний ризик є одним із специфічних видів ризиків, характерному для підприємств, що займаються міжнародною підприємницькою діяльністю та здійснюють розрахунки з контрагентами в іноземній валюті. Співпраця з зарубіжними партнерами обумовлює значний вплив ризику коливань обмінних курсів валют на діяльність підприємства, до того ж, між моментом підписання міжнародного економічного контракту і моментом отримання чи перерахування коштів за угодою існує зазвичай значний часовий лаг [24]. Таким чином, ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» наражається на операційний валютний ризик, який і є основним в міжнародній економічній діяльності.

Для того, щоб максимально убезпечити себе і свою фірму від збитків при зміні курсу валют, підприємства використовують хеджування валютних ризиків. Застрахувавши свій валютний ризик, підприємець втрачає деяку частку прибутку від здійснення міжнародної економічної операції, проте отримує впевненість у завтрашньому дні [25].

Управління ризиками в діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» спирається на аналіз ризиків та пошук інструментів, що допоможуть на них впливати. Система управління ризиками неможлива без структурної моделі, фактори якої, у свою чергу, будуть залежати від специфіки підприємницької діяльності. Ризики притаманні будь-якій діяльності. Саме тому для успішного існування підприємства в умовах невизначеності у світовій ринковій економіці необхідно правильно оцінювати ступінь ризику та вміти управляти ним. Для певних галузей створення системи управління ризиками є вкрай важливим, особливо в тому випадку, коли мова йде про підприємства, що відносяться до сфери міжнародної економічної діяльності [26]. Отже, ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» необхідно розробити модель управління ризиками, яка б враховувала специфіку діяльності сфери в цілому та приділити увагу шляхам зниження рівня ризиків та покращенню роботи підприємства.

Прийняття будь-яких рішень неможливе без застосування належної інформації, бо саме інформація допомагає обрати прийнятний напрямок впровадження намічених дій. Особливо важливим є цей процес у ризик-менеджменті, де інформація покликана, насамперед, зменшити виникнення небажаних подій або передбачити їх. При цьому слід відмітити, що роль та значення інформації постійно зростає, бо з часом вона охоплює все нові сфери економічного життя.

В умовах ринкових трансформацій зростає науковий інтерес до розробки моделей безпечного, стабільного й ефективного управління підприємствами. Сучасні інформаційні технології, які базуються на професійному використанні інформаційного ресурсу, дають змогу менеджерам підприємств ефективно діяти, мінімізуючи ризик, та сприяють підвищенню конкурентноспроможності підприємств під час здійснення міжнародної підприємницької діяльності [27].

У країнах з розвиненою економікою комплексні інформаційні системи ризик-менеджменту давно стали життєво важливим і необхідним елементом управління підприємствами. Без системного управління підприємства ризикують припинити своє існування в нових ринкових умовах. Саме інформаційні технології допомагають керівникам підприємств у вирішенні цих складних завдань [28].

Для прискорення ІТ-модернізації, управління й контролю за різними системами, а також для максимального зниження ризиків підприємствам необхідно впроваджувати комплексні програмні системи, в яких закладена ідея ризик-менеджменту. На нашу думку, запровадження такої комплексної системи управління ризиками дозволить точно і швидко ухвалити обґрунтоване рішення щодо мінімізації існуючих та можливих ризиків у міжнародній економічній діяльності.

Таким чином, визначимо конкретні заходи щодо удосконалення системи управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» (табл. 3.1).

**Заходи щодо вдосконалення системи управління ризиками
на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Захід	Очікуваний результат
Хеджування валютних ризиків підприємства	Мінімізація або усунення валютного ризику
Розроблення моделі управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності підприємства	Підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, мінімізація негативного впливу ризиків на діяльність підприємства
Впровадження комплексної системи аналізу та управління ризиками	Усунення недоліків і проблем традиційних методів аналізу ризиків; оцінка реальних ризиків міжнародних економічних операцій в умовах інформаційної невизначеності; вироблення рекомендацій для прийняття рішень з управління ризиками; аналіз та прогнозування показників ефективності міжнародних економічних операцій при наявності факторів ризику.

Джерело: розроблено автором.

Ефективне управління валютними ризиками міжнародної підприємницької діяльності повністю залежить від правильності прийнятого керівництвом підприємства рішення при визначенні коригувальних і запобіжних заходів. Виходячи із стратегічних і тактичних цілей підприємства, що складають основу процесів забезпечення рівня економічної безпеки діяльності на міжнародному ринку, пропонується модель управління валютним ризиком ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» (дод. 3).

На сьогоднішній день у всьому світі проблеми оцінки ризиків у бізнесі приділяється величезна увага. Період, коли суб'єктами бізнесу ризик оцінювався безсистемно, вже закінчується і в Україні. Практика показує, що в реальній діяльності все більше число компаній намагається підходити до проблеми ризиків системно і ґрунтовно. Багато хто з них починають освоювати початки теорії ризиків і застосовувати їх на практиці [29].

Можливі способи оцінки ризиків та методи управління ними мають найширший спектр: від грубих і тривіальних до загальноприйнятих у світовій практиці, з використанням сучасних підходів і технологій. Для оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності в тій чи іншій мірі можуть

бути використані методи аналізу чутливості операції, аналізу її безбитковості, експертних оцінок, теорії ігор, аналізу сценаріїв, побудови дерева рішень, моделювання за методом Монте-Карло, аналітичного моделювання, використання коефіцієнта дисконтування, функції корисності або операцій-аналогів та ін. [30]

Аналіз і практичний досвід багатьох авторів, що займаються проблемами ризиків у міжнародній підприємницькій діяльності, показує, що більшість з цих методів побудовано на базі спеціального математичного апарату теорії ймовірностей і традиційно припускає використання статистичної інформації про ці або такі ж міжнародні економічні операції. Рівень (ступінь) ризику, таким чином, визначається значенням середньоквадратичного відхилення випадкової величини, наприклад, доходу, від його середнього очікуваного значення або ж іншими показниками імовірісного характеру. Зокрема, такими показниками, як безрозмірні аналоги середньоквадратичного відхилення (коефіцієнт варіації тощо), статистичні чи суб'єктивні ймовірності втрат, ймовірні розміри збитків та інші.

На жаль, в даний час практично будь-яка операція в Україні є унікальною, статистичного матеріалу немає, точні дані про діяльність підприємств відсутні або недостовірні, наявність повної вихідної інформації недоступне або надзвичайно дорого. Доводиться працювати в умовах високої інформаційної недостатності і невизначеності. Крім того, поряд з наявністю ризиків, порівняно легко піддаються кількісному аналізу (хоча б теоретично), існує безліч ризиків, які практично неможливо коректно представити і оцінити засобами традиційного математичного апарату. Зокрема, такі ризики як політичні, природні, екологічні, кримінальні або ризики форс-мажорних обставин [31].

У таких умовах доцільним виявляється залучення спеціальних методів і відповідних інструментальних засобів, позбавлених недоліків і обмежень

класичних імовірнісних підходів. Зокрема, підходи, засновані на використанні нечітких множин [32].

Спеціалістами софтверної компанії "TQM systems" створена та пропонується для аналізу та управління ризиками, зокрема, міжнародної підприємницької діяльності підприємства нова fuzzy-технологія [33]. Її теоретична база – теорія управління і нечітка математика, і в першу чергу, такі перспективні розділи останньої як нечіткі міри і нечіткі інтеграли.

Розроблена технологія, в порівнянні з іншими відомими, має ряд переваг. Вони обумовлені більш ширшими можливостями теоретичного апарату, покладеного в основу цієї технології. Даний математичний апарат дозволяє усунути перераховані вище принципові недоліки і проблеми традиційних методів аналізу ризиків. Так, теорію ймовірностей він включає в себе лише як окремий випадок. Замість ймовірностей, середньоквадратичних відхилень і т.п., розроблений математичний апарат оперує більш загальними поняттями (функція приналежності, нечітка міра і ін.).

Основними перевагами використання fuzzy-технології для аналізу та управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності підприємства є:

- можливість урахування реальних об'єктивних і суб'єктивних невизначеностей ризикових ситуацій;
- здатність ефективно обробляти нечіткі й неповні вихідні і поточні дані при відсутності статистики, навіть коли зовнішні та внутрішні фактори ризику описані тільки якісно, на рівні словесного опису.

Розроблена fuzzy-технологія призначена для ризик-менеджменту у міжнародній підприємницькій діяльності в умовах нестачі достовірної та чіткої інформації і включає три етапи.

Перший етап – структуризація міжнародних економічних операцій, подання інформації про них у вигляді, прийнятному для подальшого аналізу і виконання розрахунків. Другий етап – вирішення двоєдиного завдання якісної і кількісної оцінки ризиків. При цьому зовсім не обов'язково домагатися опису операції на рівні точних чисел. Цілком достатньо

інформації у вигляді словесних описів типу: "ціна покупки товару буде від двохсот до трьохсот гривень за одиницю", "транспортні витрати, можливо і перевищать заплановану суму, хоча й ненабагато" і т.п.

Отже, спочатку здійснюється якісний аналіз ризиків, їх ранжування, виявлення з усього безлічі можливих факторів ризику найбільш істотних, що дійсно становлять небезпеку для операції, впливають на безпеку угоди, та ігнорування несуттєвих. Ризик у цьому випадку оцінюється як деяка ступінь виникнення несприятливого результату операції (ймовірність, можливість, необхідність і т.п.).

Потім проводиться кількісна оцінка величини ризику. Шляхом оброблення звичайної і нечіткої інформації знаходиться ряд числових параметрів, що характеризують небезпеку недосягнення фінансових і матеріальних результатів планованої або вже проведеної операції. При цьому ризик оцінюється безпосередньо в одиницях виміру кінцевого результату операції, зокрема, у грошовому виразі.

Третій етап передбачає забезпечення вирішення завдання управління ризиками. Для цього визначаються ризикові області входних параметрів, які найбільшою мірою впливають на досягнення кінцевої мети операції. Це дозволяє визначити найбільш доцільні умови виконання бізнес завдання компанії, грамотно застосовувати заходи щодо захисту від впливу факторів ризику і не потрапляти в області ризику.

У цілому Fuzzy-технологія ризик-менеджменту виконує такі функції (рис. 3.1).

Основні функції Fuzzy-технології ризик-менеджменту

моделювання комерційних операцій та проєктів, діяльності підприємств-суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності в умовах інформаційної невизначеності

класифікація та оцінка реальних ризиків операцій в умовах інформаційної невизначеності

аналіз та прогнозування показників ефективності міжнародних економічних операцій при наявності факторів ризику

оцінка стійкості операцій, проєктів і діяльності

вироблення рекомендацій для

документування та об'єднання

Рис.3.1. Функції Fuzzy-технології ризик-менеджменту

Джерело: складено автором за [33].

Одним з програмних продуктів, розроблених на основі Fuzzy-технології ризик-менеджменту, призначених для управління ризиками на підприємстві-суб'єкті міжнародної підприємницької діяльності є Expert Professional Planer (ExPro Planer).

Розрахуємо витрати на впровадження програмного продукту ExPro Planer у діяльність досліджуваного підприємства (табл. 3.2).

Програмно-технічне забезпечення механізму управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ExPro Planer допоможе менеджерам ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» при розрахунках основних економічних показників міжнародної підприємницької діяльності та для оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності підприємства. Воно може використовуватися як самостійне програмне забезпечення в діяльності фахівців у сфері міжнародної підприємницької діяльності, так і як надбудова до відомих бухгалтерських програм, як, наприклад “1С: Бухгалтерія”.

Таблиця 3.2

**Витрати на впровадження програмного продукту ExPro Planer
у діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»**

Витрати	Вартість, грн
Всього 2020 р., у тому числі	70600
Придбання програмного забезпечення	43000
Підключення до локальної мережі та налаштування програми	12600
Навчання персоналу	15000
Всього 2021 р., у тому числі	17000
Пакети оновлення програмного забезпечення	17000
Всього 2022 р., у тому числі	17000
Пакети оновлення програмного забезпечення	17000

Всього 2020-2022 рр.	104600
----------------------	--------

Джерело: розраховано автором за [33].

За допомогою програми ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» зможе розрахувати зону ризику міжнародної підприємницької діяльності, в якій воно знаходиться, і в подальшому застосовувати необхідні ефективні управлінські рішення, обрати методи управління, а також скористатися запропонованим організаційно-економічним механізмом управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності.

3.2. Оцінка ефективності заходів щодо вдосконалення управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Підприємства-суб'єкти міжнародної підприємницької діяльності наразі змушені функціонувати в умовах жорсткого конкурентного середовища та необхідності подолання негативних наслідків фінансової кризи. У такій ситуації потреба в управлінні ризиками підприємства відчувається особливо гостро. Основою для прийняття рішень є кількісні та якісні дані про очікуваний ризик підприємства. У цьому контексті не викликає сумніву актуальність питання прогнозування ризику діяльності підприємства-суб'єкти міжнародної підприємницької діяльності.

Прогнозування зазвичай розглядають як визначення тенденцій та перспектив розвитку тих чи інших процесів на основі аналізу даних про їх минулий і нинішній стан [34].

В економіці прогнозування в загальному розумінні трактують як складання оцінок майбутніх подій.

Спираючись на вищезазначене, прогнозування ризику можна розглядати як послідовність етапів для здійснення оцінки його майбутнього значення на основі аналізу даних про його минулий і теперішній стан.

Необхідно виділяти та оцінювати тактичний і стратегічний ризики діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності, що дозволяє аналізувати їх не лише в короткостроковому періоді (у межах одного року – тактичний ризик), а і в довгостроковому, беручи до уваги накопичений ризик за попередні періоди (стратегічний ризик). Таким чином під дією факторів ризику можна врахувати не тільки втрати, а й спричинений ними виграш [35].

Тож при прогнозуванні ризиків діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності нас цікавитиме їх тактичне та стратегічне значення.

У дод. К запропоновано основні етапи прогнозування ризику діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності.

Перший етап передбачає прогнозування тактичного і стратегічного ризиків діяльності з урахуванням факторів, що на нього впливають.

Для цього, використовуючи методи кореляційно-регресійного аналізу, слід побудувати моделі залежності Y величин (тактичного та стратегічного ризиків) від $X_1, X_2 \dots X_n$ величин (зовнішніх та внутрішніх факторів).

Варто відмітити, що порівняння значення стратегічного ризику діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності, середній строк операційного циклу якого становить, наприклад, 1,5 роки та 4 роки, буде не зовсім коректним. Логічно також припустити, що фактори, які впливають на стратегічний ризик, для таких підприємств можуть відрізнятися. З огляду на це пропонуємо будувати окремі моделі залежності стратегічного ризику діяльності від зовнішніх та внутрішніх факторів для будівельних підприємств із середнім строком операційного циклу 3 роки.

Крім того, аналізуючи зовнішнє середовище функціонування підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності, особливу увагу необхідно звернути на його спеціалізацію (виробництво).

Другим етапом є побудова кривої розподілу ймовірності виникнення певного рівня втрат (крива ризику) або кривої розподілу ймовірності одержання певного рівня прибутку понад запланований (крива виграшу) для підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності.

На третьому етапі здійснюється корегування значення тактичного та стратегічного ризиків діяльності із використанням моделей залежностей, отриманих на першому етапі прогнозування, на ймовірність їх настання, обчислену за допомогою кривих, побудованих на другому етапі прогнозування.

Останній, четвертий етап передбачає визначення зони ризику для вже скорегованого значення тактичного і стратегічного ризиків діяльності.

Враховуючи вищевикладене, прогнозування ризику діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності являє собою оцінку майбутнього значення тактичного та стратегічного ризиків діяльності, яка базується на використанні кривої розподілу ймовірності виникнення певного рівня втрат (крива ризику) або кривої розподілу ймовірності одержання певного рівня прибутку понад запланований (крива виграшу) і моделей залежності тактичного та стратегічного ризиків діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності від зовнішніх та внутрішніх факторів.

Висока та непередбачувана волатильність обмінних курсів на валютному ринку, нестабільність економічного та політичного середовища функціонування підприємств-суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності в Україні обумовлюють високу складність управління валютним ризиком. Саме тому управління валютним ризиком є одним з першочергових завдань менеджменту.

Розглянемо прогнозування ризику діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна».

Для оцінки валютного ризику в дослідженні ми застосуємо регресійний аналіз фактичних грошових надходжень у валюті за минулі періоди. Регресійний аналіз застосовується для дослідження інтенсивності, виду та форми залежностей, і, у свою чергу, є методичним інструментарієм при розв'язанні задач прогнозування.

Для проведення регресійного аналізу був сформований масив даних, який включає динаміку офіційного курсу валют НБУ за 2018 рік по валютах, в яких укладені контракти на підприємстві (долар США та євро), а також інформацію про фактичне надходження коштів в заданих валютах. У результаті проведеного аналізу отримали рівняння:

$$CF(t) = -19639805,4 + 3646636,68 ER(t) \quad (3.1)$$

Підсумки дослідження свідчать про те, що підприємство стикається з реальним валютним ризиком. Отримані показники доводять, що зв'язок між валютними потоками і змінами валютного курсу гривні досить сильний. Слід зазначити, що всі коефіцієнти регресії – величини статистично значущі, надійні, на них можна спиратися в аналізі та в прогнозуванні.

Крім того, за допомогою застосування регресійного аналізу виявлено досить стійкий зв'язок між валютними потоками і змінами валютного курсу гривні. Після визначення ступеня залежності компанії від валютного ризику, ми пропонуємо наочно розглянути наявність ризику на розробленій карті ризиків. Для цього необхідно заповнити таблицю і оцінити графічно ступінь впливу валютного ризику на фінансовий стан компанії відповідно з матрицею оцінки (рис. 3.2).

Імовірність
виникнення 100%

(5)
Подія настала
(4)
Ймовірно

A 5	B 5	C 5	D 5	E 5
A 4	B 4	C 4	D 4	E 4

(3) Можливо	A 3	B 3	C 3	D 3	E 3
(2) Малоймовірно	A 2	B 2	C 2	D 2	E 2
(1) Практично відсутнє	A 1	B 1	C 1	D 1	E 1
0%	A	B	C	D	E
	Майже відсутнє (до 1% валютної виручки)	Несуттєве (від 2% до 4% валютної виручки)	Помірне (від 5% до 7% валютної виручки)	Суттєве (від 8% до 9% валютної виручки)	Фундаментальне (більше 7% валютної виручки)

Рис. 3.2. Матриця оцінки валютного ризику підприємства

По осі X відбивається рівень можливого впливу валютного ризику у вартісному вираженні (прямі втрати від настання ризикової події), а по осі Y – ймовірність настання валютного ризику. Виходячи з отриманих даних, визначаємо в який сектор потрапляє валютний ризик в даний період.

Сектора матриці згруповані за рівнем впливу ризику на фінансово-господарську діяльність підприємства таким чином:

- – низький рівень впливу;
- – помірний рівень впливу;
- – значний рівень впливу;
- – високий рівень впливу.

За результатами обчислень, здійсненими на першому етапі прогнозування, отримано модель залежності тактичного ризику діяльності підприємства:

$$Y = 0,43152 X_1 - 1,83126 X_2 + 0,15811 X_3, \quad (3.2)$$

де X_1 – зміна обсягів виробництва продукції;

X_2 – зміна курсів валют;

X_3 – обсягів експорту продукції.

Модель залежності стратегічного ризику діяльності будівельного підприємства описується формулою:

$$Y = 0,46953 X_1 - 2,12405 X_2 + 0,18412 X_3$$

(3.3)

Далі отримані результати перенесемо на карту ризиків (табл. 3.3), де наочно видно динаміку зміни залежності компанії від валютного ризику, за якою можна судити про якість регулювання валютного ризику підприємства.

Таблиця 3.3

Карта валютного ризику ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Найменування ризику	2019	Прогноз		
		2020	2021	2022
Валютний ризик. Погіршення фінансового стану через зміну курсу обміну іноземних валют	D4	C3	C2	C2

Джерело: складено автором.

Таким чином, ми бачимо, що за умови хеджування валютних ризиків у 2020 р. вплив валютного ризику можливо, але його значення буде мати помірний вплив на діяльність підприємства. У 2021 р. та 2022 р. виникнення ризику малоймовірно, а його вплив помірний.

Зроблені розрахунки показали, що при практичному використанні запропонованих заходів, компанія значно скорочує втрати від виникнення валютного ризику. Збитки від коливання валютного курсу з застосування програми хеджування значно скоротяться. Отримані результати можуть слугувати основою для прийняття управлінських рішень і розробки планів щодо корегування стратегії розвитку підприємства.

Розрахуємо прогностичні показники фінансових результатів діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» з урахуванням запропонованих заходів. Результати розрахунків узагальнено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Прогностичні показники фінансових результатів діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» на 2016-2018 рр. за умови реалізації запропонованих заходів

Стаття	2018 (факт)	2019 (план)	2020 (прогноз)	2021 (прогноз)	2022 (прогноз)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	229346	236226	244494	253052	261908
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	139878	144074	149117	154336	159738
Валовий: прибуток	89468	92152	95377	98716	102171
Адміністративні витрати	4357	4488	4645	4807	4976
Витрати на збут	17457	17981	18610	19261	19936
Інші операційні витрати	5120	5274	5458	5649	5847
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	62534	64410	66664	68998	71413
Фінансові витрати	16432	16925	17517	18130	18765
Інші витрати	20388	21000	21735	22495	23283
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	25714	26485	27412	28372	29365
Витрати (дохід) з податку на прибуток	4629	4768	4935	5107	5286
Чистий фінансовий результат: прибуток	21086	21719	22479	23265	24080

Джерело: розраховано автором.

Отже, згідно результатів прогнозування, прибуток ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» продукції у 2020-2022 рр. має збільшитися на 2994 тис. грн. Таким чином, запропоновані заходи вдосконалення управління ризиками ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» направлені на підвищення ефективності діяльності підприємства як суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності, здійснення діяльності підприємства на принципово новому рівні, адже в основі запропонованих заходів – орієнтація на ринок, споживача, а також досягнення високих економічних результатів.

Висновки до розділу 3

На діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» впливає низка чинників, які потенційно спроможні створити кризу, наслідком якої може стати погіршення показників діяльності. Для уникнення таких криз у практиці управління ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» необхідно використовувати методи аналізу, які дозволяють з мінімальними витратами

здійснити оцінку ризиків, фінансового стану, прогноз майбутніх тенденцій розвитку кризи.

За результатами дослідження було розроблено заходи щодо вдосконалення системи управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»: хеджування валютних ризиків підприємства – для мінімізації або усунення валютного ризику; розроблення моделі управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності підприємства – для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, мінімізації негативного впливу ризиків на діяльність підприємства; впровадження комплексної системи аналізу та управління ризиками – для усунення недоліків і проблем традиційних методів аналізу ризиків, оцінки реальних ризиків міжнародних економічних операцій в умовах інформаційної невизначеності, вироблення рекомендацій для прийняття рішень з управління ризиками, аналізу та прогнозування показників ефективності міжнародних економічних операцій при наявності факторів ризику.

У процесі оцінки ефективності запропонованих заходів було запропоновано основні етапи прогнозування ризику діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності. Згідно результатів прогнозування, прибуток ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» продукції у 2020-2022 рр. має суттєво збільшитися. Таким чином, запропоновані заходи направлені на підвищення ефективності діяльності підприємства як суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності, здійснення діяльності підприємства на принципово новому рівні, адже в основі запропонованих заходів – орієнтація на ринок, споживача, а також досягнення високих економічних результатів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» надає спеціалізовані послуги підприємствам фармацевтичної промисловості у сфері клінічних випробувань, є провідним постачальником логістичних послуг для клінічних

випробувань в Україні. Також ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» є імпортером медичного обладнання та лікарських засобів. За результатами аналізу фінансово-господарську діяльність підприємства можна оцінити як задовільну.

У досліджуваному періоді збільшилися обсяги як експорту, так і імпорту підприємства. Управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» представляє процес вивчення параметрів об'єкта і суб'єктів ризику, зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на об'єкт і поведінку суб'єкта ризику, його оптимізації, планування, обліку і контролю, мотивації і регулювання виконання робіт з управління ризиком. При здійсненні міжнародних економічних операцій ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» не уникає ризику, а намагається мінімізувати його, найбільші зусилля направлені на його зниження. Основні ризики ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» виникають від фінансових інструментів та представлені ризиками зміни курсів обміну валют, відсоткових ставок, а також кредитним ризиком і ризиком ліквідності. Для ідентифікації та оцінки ризиків міжнародної підприємницької діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» було опитано 5 експертів – спеціалістів відповідних відділів. Встановлено, що на діяльність підприємства здійснюють вплив такі ризики, як валютний, ціновий, вибору партнера та його надійності, транспортний, країнний. Встановлено, що на підприємстві відсутня комплексна програма управління ризиками, що може негативно вплинути на фінансову стійкість господарської діяльності та на розвиток бізнесу в цілому. Крім цього, незважаючи на розвиток інформаційних технологій, спеціального програмного забезпечення для ідентифікації ризиків на підприємстві не застосовуються.

Більшу частку доходів ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» отримує від реалізації імпортової продукції. На даний час компанія активно співпрацює з контрагентами з Німеччини, Польщі, США. Було розглянуто можливість імпорту з Ірландії, Бельгії та Франції, які є найбільшими світовими країнами-експортерами фармацевтичної продукції. За результатами дослідження

можна зробити висновок, що серед країн, з якими на даний час співпрацює ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна», є США та Німеччина. Ці країни характеризуються найвищими оцінками за критеріями інфраструктури, макроекономічного та фінансово-інвестиційного середовища. Перспективною для майбутньої співпраці є Ірландія, оскільки її інтегральна оцінка середовища для міжнародного бізнесу є вищою, ніж для Бельгії та Франції. Для цієї країни характерні найвищі оцінки за критеріями розвитку інституціонального та підприємницького середовищ. Найменш сприятливим напрямком для співпраці є Польща та Франція.

Розвиток вітчизняного фармацевтичного ринку значною мірою визначає попит з боку пацієнтів переважно на імпортні препарати. Дослідження показало, що Ірландія, Бельгія та Франція забезпечують майже 13% імпорту фармацевтичної продукції до України. Для остаточного визначення країни майбутньої співпраці досліджуваного підприємства, було розглянуто прогностні тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.

З точки зору майбутньої співпраці для ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» перспективною та найменш ризикованою для бізнесу країною визначено Ірландію. Основними перевагами цієї країни у галузі фармацевтики є: відкриття нових лікарських засобів, сприятливе середовище для клінічних випробувань та виробництва фармацевтичної продукції, регуляторна система, доступ до ринку.

Доцільність співпраці підтверджує рейтинг найкращих країн світу для ведення бізнесу за результатами 2018 р., де 161 країна була ранжована за 15-ма основними критеріями: інновації, податки, корупція, інфраструктура, розмір ринку, політичні та економічні ризики, якість життя, робоча сила, бюрократія, захищеність інвесторів. У цьому рейтингу Ірландія посідає 11-те місце, випереджаючи Бельгію (20-те місце) та Францію (21-ше місце).

На діяльність ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» впливає низка чинників, які потенційно спроможні створити кризу, наслідком якої може стати погіршення показників діяльності. Для уникнення таких криз у

практиці управління ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» необхідно використовувати методи аналізу, які дозволяють з мінімальними витратами здійснити оцінку ризиків, фінансового стану, прогноз майбутніх тенденцій розвитку кризи.

За результатами дослідження було розроблено заходи щодо вдосконалення системи управління ризиками на ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»: хеджування валютних ризиків підприємства – для мінімізації або усунення валютного ризику; розроблення моделі управління ризиками міжнародної підприємницької діяльності підприємства – для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, мінімізації негативного впливу ризиків на діяльність підприємства; впровадження комплексної системи аналізу та управління ризиками – для усунення недоліків і проблем традиційних методів аналізу ризиків, оцінки реальних ризиків міжнародних економічних операцій в умовах інформаційної невизначеності, вироблення рекомендацій для прийняття рішень з управління ризиками, аналізу та прогнозування показників ефективності міжнародних економічних операцій при наявності факторів ризику.

У процесі оцінки ефективності запропонованих заходів було запропоновано основні етапи прогнозування ризику діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності. Згідно результатів прогнозування, прибуток ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна» продукції у 2020-2022 рр. має суттєво збільшитися. Таким чином, запропоновані заходи направлені на підвищення ефективності діяльності підприємства як суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності, здійснення діяльності підприємства на принципово новому рівні, адже в основі запропонованих заходів – орієнтація на ринок, споживача, а також досягнення високих економічних результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цвігун Т. В. Стратегія управління ризиками на підприємстві [Електронний ресурс] / Т. В. Цвігун // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2017. - № 2(1). - С. 84-88. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_2\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_2(1)_18)
2. Зайцева О. І. Шляхи попередження ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Зайцева // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2016. - № 5(2). - С. 39-42. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_5\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_5(2)_10)
3. Ковтуненко К. В. Управління ризиками в умовах зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / К. В. Ковтуненко, А. О. Мальцев // Економіка. Фінанси. Право. - 2017. - № 12(1). - С. 27-29.
4. Овсак О. П. Комерційна діяльність підприємства та управління ризиками її здійснення [Електронний ресурс] / О. П. Овсак, М. В. Воркель // Економіка. Фінанси. Право. - 2018. - № 1. - С. 32-35.
5. Воронець Д. О. Модель процесу управління ризиками диверсифікації діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Д. О. Воронець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2019. - № 1. - С. 13-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_1_4
6. Литвинов О. І. Формування системи управління ризиками в процесі стратегічного розвитку торговельного підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Литвинов // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 1. - С. 229-236. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_1_37
7. ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна». <https://www.smo-group.com>
8. Фармацевтичний конгрес 2019: курс на розвиток. - Режим доступу: <https://www.legalalliance.com.ua/publikacii/farmaceuticnij-kongres-2019-kurs-na-rozvitok/>
9. UN Comtrade | International Trade Statistics Database. - Режим доступу: <https://comtrade.un.org>

10. Doing Business. - Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/Rankings>.
11. Enabling Trade Index. - Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf
12. Index of Economic Freedom. - Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/>
13. The Global Competitiveness Index. - Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/>
14. Інфографічний довідник «Фармацевтика України 2019». - Режим доступу: <https://eba.com.ua/infografichnyj-dovidnyk-farmatsevyka-ukrayiny-2019/>
15. Ukrainian Pharmaceutical Congress: фармацевтичний ринок України під час реформ [Електронний ресурс] // Фармацевт Практик. - 2019. - № 4. - С. 4-5. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/farmpr_2019_4_3
16. Фармацевтичний ринок України буде зростати [Електронний ресурс] // Фармацевт Практик. - 2018. - № 5. - С. 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/farmpr_2018_5_3
17. Ковінько О. М. Фармацевтичний ринок України як рушійний важіль розвитку економіки / О. М. Ковінько, А. І. Стахова, А. П. Вовк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 11. - С. 56-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_11_14
18. Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
19. Фармацевтичний ринок України 2019–2020: діагностика та прогноз. - Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/515352>
20. Сайт аналітичної компанії «IQVIA». - Режим доступу: <https://www.iqvia.com>
21. Бачення 2020: План дій у сфері розвитку фармацевтичного сектору в Україні. - Режим доступу: http://chamber.ua/Content/Documents/-1613326644Vision2020_ukr.pdf

22. Інфографічний атлас «Фармацевтика України 2018». - Режим доступу: https://businessviews.com.ua/ru/get_file/id/the-infographics-report-pharmaceutical-industry-of-ukraine-2017_2.pdf
23. Best Countries for Business. 2018 RANKING. - Режим доступу: <https://www.forbes.com/best-countries-for-business/list/#tab:overall>
24. Шевчук В. Р. Проблемні аспекти та перспективи розкриття у звіті про управління інформації про ризики та невизначеності діяльності вітчизняними суб'єктами господарювання [Електронний ресурс] / В. Р. Шевчук // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. - 2019. - Вип. 57. - С. 104-109. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2019_57_18
25. Гордополов В. Ю. Методичне забезпечення аналізу валютних ризиків в частині застосування методів управління валютними ризиками [Електронний ресурс] / В. Ю. Гордополов, Г. Л. Норд // Економічний простір. - 2019. - № 144. - С. 5-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2019_144_3
26. Дзюбіна К. О. Проблеми вибору методів управління контрактними ризиками в умовах зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / К. О. Дзюбіна, К. В. Ткаченко // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2013. - Т. 18, Вип. 4(1). - С. 156-159. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4\(1\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4(1)_41)
27. Портянко Т. М. Особливості управління ризиками у процесі впровадження комп'ютеризованих систем на фармацевтичних підприємствах [Електронний ресурс] / Т. М. Портянко, В. С. Кучеренко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Технічні науки. - 2018. - Т. 29(68), № 6(1). - С. 228-233. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntuts_2018_29\(68\)_6\(1\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntuts_2018_29(68)_6(1)_43)

28. Резнікова В. Оцінка ризиків у підприємстві та управління ними [Електронний ресурс] / В. Резнікова, Р. Стефанчук // Право України. - 2018. - № 5. - С. 101-115.
29. Настенко М. М. Концепція стратегічного управління фінансовими ризикам підприємств [Електронний ресурс] / М. М. Настенко, В. В. Покинйчереда, Н. М. Гудзенко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2017. - № 3(1). - С. 18-22. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_3\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_3(1)_5)
30. Василішин С. І. Ризики економічної безпеки в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами [Електронний ресурс] / С. І. Василішин // Проблеми системного підходу в економіці. - 2019. - Вип. 3(2). - С. 178-183. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_3\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_3(2)_28)
31. Башинська І. О. Управління ризиками як напрям забезпечення конкурентоспроможності підприємств [Електронний ресурс] / І. О. Башинська, А. О. Валянська, Г. І. Гомонюк // Молодий вчений. - 2019. - № 1(2). - С. 413-416. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_1\(2\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_1(2)_40)
32. Ільїна Т. А. Методичні засади формування системи управління ризиками в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Т. А. Ільїна // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2018. - Вип. 6. - С. 121-124. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2018_6_24
33. Українська софтверна ІТ компанія "TQM systems". <http://tqm.com.ua/ua>
34. Нижник О. В. Прогнозування ризиків у формуванні конкурентного потенціалу підприємств з використанням логіки розвитку подій [Електронний ресурс] / О. В. Нижник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2016. - № 1. - С. 29-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_1_6
35. Артищук І. В. Оцінка та прогнозування впливу ризиків на стабільність функціонування торговельного підприємства [Електронний ресурс] / І.

В. Артишук // Вісник Одеського національного університету. Економіка.

- 2013. - Т. 18, Вип. 3(1). - С. 20-23. - Режим доступу:

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_3\(1\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_3(1)_7)

Додаток А

КОДИ

Підприємство ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	Дата (рік, місяць, число)	за ЄДРПОУ	32822407
Територія місто Київ		за КОАТУУ	4611200000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю		за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Складування та зберігання		за КВЕД	52.10
Середня кількість працівників			
Адреса, телефон 03039, м.Київ, Голосиївський район, ПРОСПЕКТ ЛОБАНОВСЬКОГО, будинок 119			
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака			

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2015 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	12	7
первісна вартість	1001	12	7
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	111	214
Основні засоби	1010	160102	186890
первісна вартість	1011	291009	409113
знос	1012	130907	222223
Усього за розділом I	1095	160225	187111
II. Оборотні активи Запаси	1100	10034	22032
Виробничі запаси	1101	6645	9858
Незавершене виробництво	1102	111	418
Готова продукція	1103	3278	11756
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10783	23887
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3056	3241

з бюджетом	1135	2009	4240
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	7670	16730
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	96	133
Гроші та їх еквіваленти	1165	3078	8490
Рахунки в банках	1167	3078	8490
Витрати майбутніх періодів	1170	49	134
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	36775	78887
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	197000	265998

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	96431	96431
Капітал у дооцінках	1405	43022	89839
Додатковий капітал	1410	-2648	-3015
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-90200	-161134
Усього за розділом I	1495	46605	22121
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	9380	12542
Пенсійні зобов'язання	1505	2010	7810
Інші довгострокові зобов'язання	1515	154	
Усього за розділом II	1595	11544	20352
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	25068	30285
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	67701	113487
товари, роботи, послуги	1615	17403	20143
розрахунками з бюджетом	1620	210	411
розрахунками зі страхування	1625	167	231
розрахунками з оплати праці	1630	198	378
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	2789	4349
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	23641	50110
Поточні забезпечення	1660	461	1020
Доходи майбутніх періодів	1665	268	1778
Інші поточні зобов'язання	1690	945	1333

Усього за розділом III	1695	138851	223525
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	197000	265998

Продовження дод. А

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2015 р.**

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядк а	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	180210	176201
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	104324	105350
Валовий: прибуток	2090	75886	70851
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	3415	3117
Витрати на збут	2150	12967	12958
Інші операційні витрати	2180	3698	3641
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	55806	51134
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		

Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	12346	11467
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	22504	18730
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	20956	20937
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	3772	3769
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	17184	17168
збиток	2355		

Продовження дод. А

	КОДИ
Підприємство ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ 32822407
Територія місто Київ	за КОАТУУ 4611200000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ 240
Вид економічної діяльності Складування та зберігання	за КВЕД 52.10
Середня кількість працівників	
Адреса, телефон 03039, м.Київ, Голосиївський район, ПРОСПЕКТ ЛОБАНОВСЬКОГО, будинок 119	
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2016 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001			
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	7	93
первісна вартість	1001	7	103
накопичена амортизація	1002		10
Незавершені капітальні інвестиції	1005	214	216
Основні засоби	1010	186890	279455
первісна вартість	1011	409113	711012

знос	1012	222223	431557
Усього за розділом I	1095	187111	279764
II. Оборотні активи Запаси	1100	22032	76416
Виробничі запаси	1101	9858	13188
Незавершене виробництво	1102	418	461
Готова продукція	1103	11756	62767
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	23887	41544
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3241	4901
з бюджетом	1135	4240	7500
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	16730	35700
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	133	321
Гроші та їх еквіваленти	1165	8490	6866
Рахунки в банках	1167	8490	6866
Витрати майбутніх періодів	1170	134	70
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	78887	173318
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	265998	453082

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	96431	96431
Капітал у дооцінках	1405	89839	195304
Додатковий капітал	1410	-3015	-4279
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-161134	-160973
Усього за розділом I	1495	22121	126483
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	12542	42170
Пенсійні зобов'язання	1505	7810	8700
Інші довгострокові зобов'язання	1515		179708
Усього за розділом II	1595	20352	230578
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	30285	41762

Короткострокові кредити банків			
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	113487	
товари, роботи, послуги	1615	20143	13490
розрахунками з бюджетом	1620	411	421
розрахунками зі страхування	1625	231	163
розрахунками з оплати праці	1630	378	652
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	4349	971
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	50110	30109
Поточні забезпечення	1660	1020	1950
Доходи майбутніх періодів	1665	1778	4926
Інші поточні зобов'язання	1690	1333	1577
Усього за розділом III	1695	223525	96021
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	265998	453082

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 р.**

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	208430	180210
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	125175	104324
Валовий:	2090		
прибуток		83255	75886

збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	3663	3415
Витрати на збут	2150	15575	12967
Інші операційні витрати	2180	4463	3698
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	59554	55806
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	16497	12346
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	22613	22504
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	20444	20956
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	3680	3772
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	16764	17184
збиток	2355		

Продовження дод. А

		КОДИ
Підприємство ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»	Дата (рік, місяць, число)	
	за ЄДРПОУ	32822407
Територія місто Київ	за КОАТУУ	461120000
		0
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Складування та зберігання	за КВЕД	52.10
Середня кількість працівників		
Адреса, телефон 03039, м.Київ, Голосиївський район, ПРОСПЕКТ ЛОБАНОВСЬКОГО, будинок 119		
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака		

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2017 р.**

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	93	217
первісна вартість	1001	103	250
накопичена амортизація	1002	10	33
Незавершені капітальні інвестиції	1005	216	15111
Основні засоби	1010	279455	307432
первісна вартість	1011	711012	709669
знос	1012	431557	402237
Усього за розділом I	1095	279764	322760
II. Оборотні активи Запаси	1100	76416	31380
Виробничі запаси	1101	13188	12082
Незавершене виробництво	1102	461	521
Готова продукція	1103	62767	18777
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	41544	48409
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	4901	22019
з бюджетом	1135	7500	16705
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	35700	54
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	321	106
Гроші та їх еквіваленти	1165	6866	23130
Рахунки в банках	1167	6866	23130
Витрати майбутніх періодів	1170	70	460
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	173318	142263
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	453082	465023

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього	На кінець
-------	--------------	-------------------------	--------------

		періоду	звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	96431	96431
Капітал у дооцінках	1405	195304	163445
Додатковий капітал	1410	-4279	-5259
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-160973	-174974
Усього за розділом I	1495	126483	79643
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500	42170	25674
Відстрочені податкові зобов'язання			
Пенсійні зобов'язання	1505	8700	8700
Інші довгострокові зобов'язання	1515	179708	237345
Усього за розділом II	1595	230578	271719
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	41762	
Короткострокові кредити банків			
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610		
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	13490	15365
розрахунками з бюджетом	1620	421	498
розрахунками зі страхування	1625	163	205
розрахунками з оплати праці	1630	652	981
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	971	696
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	30109	92071
Поточні забезпечення	1660	1950	1014
Доходи майбутніх періодів	1665	4926	2006
Інші поточні зобов'язання	1690	1577	825
Усього за розділом III	1695	96021	113661
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	453082	465023

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2017 р.**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	214785	208430
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	132692	125175
Валовий:	2090	82093	83255
прибуток			
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	3776	3663
Витрати на збут	2150	16520	15575
Інші операційні витрати	2180	4777	4463
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	57020	59554
прибуток			
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	14689	16497
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	21643	22613
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	20688	20444
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	3724	3680
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	16964	16764
збиток	2355		

Продовження дод. А

КОДИ

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

32822407

Підприємство ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Територія місто Київ за КОАТУУ 4611200000
 Організаційно-правова форма господарювання Товариство з за КОПФГ 240
 обмеженою відповідальністю
 Вид економічної діяльності Складування та зберігання за КВЕД 52.10
 Середня кількість працівників
 Адреса, телефон 03039, м.Київ, Голосиївський район, ПРОСПЕКТ ЛОБАНОВСЬКОГО,
 будинок 119
 Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2018 р.**

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	217	215
первісна вартість	1001	250	310
накопичена амортизація	1002	33	95
Незавершені капітальні інвестиції	1005	15111	13300
Основні засоби	1010	307432	324541
первісна вартість	1011	709669	746228
знос	1012	402237	421687
Усього за розділом I	1095	322760	338056
II. Оборотні активи Запаси	1100	31380	52180
Виробничі запаси	1101	12082	28721
Незавершене виробництво	1102	521	994
Готова продукція	1103	18777	22465
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	48409	44135
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	22019	17890
з бюджетом	1135	16705	14290
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	54	325
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	106	198
Гроші та їх еквіваленти	1165	23130	21456
Рахунки в банках	1167	23130	21456

Витрати майбутніх періодів	1170	460	780
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	142263	151254
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	465023	489310

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	96431	96431
Капітал у дооцінках	1405	163445	179641
Додатковий капітал	1410	-5259	-5049
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-174974	-163031
Усього за розділом I	1495	79643	107992
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	25674	21597
Пенсійні зобов'язання	1505	8700	8699
Інші довгострокові зобов'язання	1515	237345	240678
Усього за розділом II	1595	271719	270974
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	15365	18072
розрахунками з бюджетом	1620	498	513
розрахунками зі страхування	1625	205	164
розрахунками з оплати праці	1630	981	764
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	696	654
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	92071	84210
Поточні забезпечення	1660	1014	1526
Доходи майбутніх періодів	1665	2006	3712
Інші поточні зобов'язання	1690	825	729
Усього за розділом III	1695	113661	110344
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	465023	489310

Продовження дод. А

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2018 р.**

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	229346	214785
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	139878	132692
Валовий:	2090		
прибуток		89468	82093
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	4357	3776
Витрати на збут	2150	17457	16520
Інші операційні витрати	2180	5120	4777
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	62534	57020
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	16432	14689
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	20388	21643
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	25714	20688
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	4629	3724
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	21086	16964
збиток	2355		

Додаток Б

**Динаміка показників фінансового результату діяльності ТОВ «Агенція «С.М.О. - Україна» за
2014-2018 рр., тис. грн**

Стаття	2014	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення					Темпи зростання, %				
						2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2014	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2014
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	176201	180210	208430	214785	229346	4009	28220	6355	14561	53145	102	116	103	107	130
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	105350	104324	125175	132692	139878	-1026	20851	7517	7186	34528	99	120	106	105	133
Валовий: прибуток	70851	75886	83255	82093	89468	5035	7369	-1162	7375	18617	107	110	99	109	126
Адміністративні витрати	3117	3415	3663	3776	4357	298	248	113	581	1240	110	107	103	115	140
Витрати на збут	12958	12967	15575	16520	17457	9	2608	945	937	4499	100	120	106	106	135
Інші операційні витрати	3641	3698	4463	4777	5120	57	765	314	343	1479	102	121	107	107	141
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	51134	55806	59554	57020	62534	4672	3748	-2534	5514	11400	109	107	96	110	122
Фінансові витрати	11467	12346	16497	14689	16432	879	4151	-1808	1743	4965	108	134	89	112	143
Інші витрати	18730	22504	22613	21643	20388	3774	109	-970	-1255	1658	120	100	96	94	109
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	20937	20956	20444	20688	25714	19	-512	244	5026	4777	100	98	101	124	123
Витрати (дохід) з податку на прибуток	3769	3772	3680	3724	4629	3	-92	44	905	860	100	98	101	124	123
Чистий фінансовий результат: прибуток	17168	17184	16764	16964	21086	16	-420	200	4122	3918	100	98	101	124	123

Джерело: розраховано автором за даними дод. А.

Додаток В

Динаміка активів ТОВ «Агенція «С.М.О. - Україна» за 2014-2018 рр., тис. грн

Актив	На 31.12.201 4	На 31.12.201 5	На 31.12.2016	На 31.12.2017	На 31.12.2018	Абсолютне відхилення		Темпи зростання, %	
						2018/2017	2018/2014	2018/2017	2018/2014
I. Необоротні активи									
Нематеріальні активи	12	7	93	217	215	-2	203	99	1792
первісна вартість	12	7	103	250	310	60	298	124	2583
накопичена амортизація			10	33	95	62	95	288	
Незавершені капітальні інвестиції	111	214	216	15111	13300	-1811	13189	88	11982
Основні засоби	160102	186890	279455	307432	324541	17109	164439	106	203
первісна вартість	291009	409113	711012	709669	746228	36559	455219	105	256
знос	130907	222223	431557	402237	421687	19450	290780	105	322
Усього за розділом I	160225	187111	279764	322760	338056	15296	177831	105	211
II. Оборотні активи									
Запаси	10034	22032	76416	31380	52180	20800	42146	166	520
Виробничі запаси	6645	9858	13188	12082	28721	16639	22076	238	432
Незавершене виробництво	111	418	461	521	994	473	883	191	895
Готова продукція	3278	11756	62767	18777	22465	3688	19187	120	685
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	10783	23887	41544	48409	44135	-4274	33352	91	409
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	3056	3241	4901	22019	17890	-4129	14834	81	585
з бюджетом	2009	4240	7500	16705	14290	-2415	12281	86	711
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	7670	16730	35700	54	325	271	-7345	602	4
Інша поточна дебіторська заборгованість	96	133	321	106	198	92	102	187	206
Гроші та їх еквіваленти	3078	8490	6866	23130	21456	-1674	18378	93	697
Рахунки в банках	3078	8490	6866	23130	21456	-1674	18378	93	697
Витрати майбутніх періодів	49	134	70	460	780	320	731	170	1592
Усього за розділом II	36775	78887	173318	142263	151254	8991	114479	106	411
Баланс	197000	265998	453082	465023	489310	24287	292310	105	248

Джерело: розраховано автором за даними дод. А.

Додаток Г

Динаміка пасивів ТОВ «Агенція «С.М.О. - Україна» за 2014-2018 рр., тис. грн

Пасив	На 31.12.2014	На 31.12.2015	На 31.12.2016	На 31.12.2017	На 31.12.2018	Абсолютне відхилення		Темпи зростання, %	
						2018/2017	2018/2014	2018/2017	2018/2014
I. Власний капітал									
Зареєстрований (пайовий) капітал	96431	96431	96431	96431	96431	–	–	100	100
Капітал у дооцінках	43022	89839	195304	163445	179641	16196	136619	110	418
Додатковий капітал	-2648	-3015	-4279	-5259	-5049	210	-2401	96	191
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-90200	-161134	-160973	-174974	-163031	11943	-72831	93	181
Усього за розділом I	46605	22121	126483	79643	107992	28349	61387	136	232
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення									
Відстрочені податкові зобов'язання	9380	12542	42170	25674	21597	-4077	12217	84	230
Пенсійні зобов'язання	2010	7810	8700	8700	8699	-1	6689	100	433
Інші довгострокові зобов'язання	154		179708	237345	240678	3333	240524	101	156284
Усього за розділом II	11544	20352	230578	271719	270974	-745	259430	100	2347
III. Поточні зобов'язання і забезпечення									
Короткострокові кредити банків	25068	30285	41762				-25068		0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	67701	113487					-67701		0
товари, роботи, послуги	17403	20143	13490	15365	18072	2707	669	118	104
розрахунками з бюджетом	210	411	421	498	513	15	303	103	244
розрахунками зі страхування	167	231	163	205	164	-41	-3	80	98
розрахунками з оплати праці	198	378	652	981	764	-217	566	78	386
за одержаними авансами	2789	4349	971	696	654	-42	-2135	94	23
із внутрішніх розрахунків	23641	50110	30109	92071	84210	-7861	60569	91	356
Поточні забезпечення	461	1020	1950	1014	1526	512	1065	150	331
Доходи майбутніх періодів	268	1778	4926	2006	3712	1706	3444	185	1385
Інші поточні зобов'язання	945	1333	1577	825	729	-96	-216	88	77
Усього за розділом III	138851	223525	96021	113661	110344	-3317	-28507	97	79

Баланс	197000	265998	453082	465023	489310	24287	292310	105	248
---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	--------------	---------------	------------	------------

Джерело: розраховано автором за даними дод. А.

**Динаміка обсягів світової торгівлі фармацевтичною продукцією у розрізі
країн у 2014-2018 рр., млрд. дол. США**

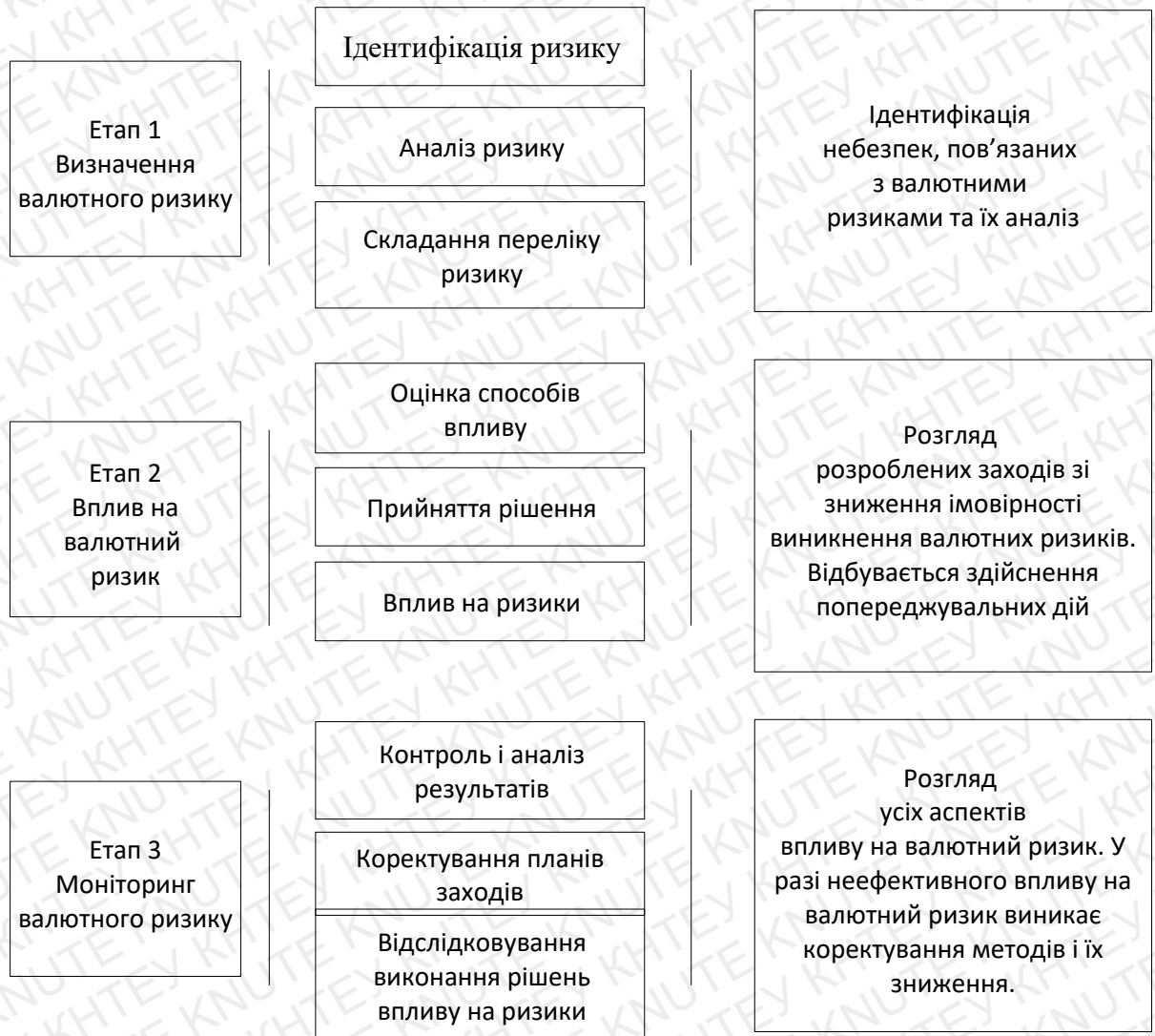
Країни	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення, 2018/2014	
						абсолютне	відносне, %
Обсяги експорту							
Німеччина	79,70	75,30	77,10	83,96	96,59	16,89	121,19
Швейцарія	62,59	60,60	67,45	70,28	75,20	12,61	120,15
Ірландія	27,20	31,87	31,80	38,32	53,49	26,29	196,65
США	44,00	47,29	46,83	44,93	48,35	4,35	109,89
Бельгія	49,85	43,15	41,98	43,18	47,59	-2,26	95,47
Франція	35,57	30,40	30,49	31,49	33,87	-1,70	95,22
Сполучене Королівство	33,57	35,97	32,58	32,72	30,00	-3,57	89,37
Нідерланди	25,74	16,99	16,66	23,72	28,49	2,75	110,68
Італія	25,27	19,80	21,25	25,52	27,72	2,45	109,70
Данія	12,17	11,72	12,47	12,94	14,44	2,27	118,65
Індія	11,66	12,54	13,04	12,90	14,28	2,62	122,47
Іспанія	12,68	11,35	10,80	11,35	11,97	-0,71	94,40
Австрія	9,28	8,10	8,58	9,08	10,04	0,76	108,19
Інші	83,63	81,24	83,19	86,83	95,56	11,93	114,27
Усього	512,91	486,32	494,22	527,22	587,59	74,68	114,56
Обсяги імпорту							
США	73,04	86,01	92,51	96,88	115,63	42,59	158,31
Німеччина	49,29	45,21	49,10	53,70	57,52	8,23	116,70
Бельгія	39,42	36,30	34,89	34,68	40,45	1,03	102,61
Сполучене Королівство	33,73	33,74	32,75	33,10	30,26	-3,47	89,71
Швейцарія	23,53	21,73	24,67	28,72	29,99	6,46	127,45
Китай	17,75	19,23	20,77	25,36	27,90	10,15	157,18
Італія	21,54	20,63	21,34	23,48	26,68	5,14	123,86
Японія	19,90	23,19	24,39	22,46	25,51	5,61	128,19
Франція	28,47	22,23	22,25	23,17	25,22	-3,25	88,58
Нідерланди	19,32	12,97	13,31	14,06	16,63	-2,69	86,08
Іспанія	15,19	14,77	13,92	13,94	15,70	0,51	103,36
Ірландія	5,14	5,56	6,01	9,41	12,78	7,64	248,64
Канада	12,48	11,39	11,39	11,72	12,52	0,04	100,32
Інші	172,61	157,67	159,19	171,78	184,88	12,27	107,11
Усього	531,41	510,63	526,49	562,46	621,67	90,26	116,99

Джерело: розраховано автором за даними бази ООН «Comtrade» [9].

Топ-20 кращих країн для ведення бізнесу за версією Forbes

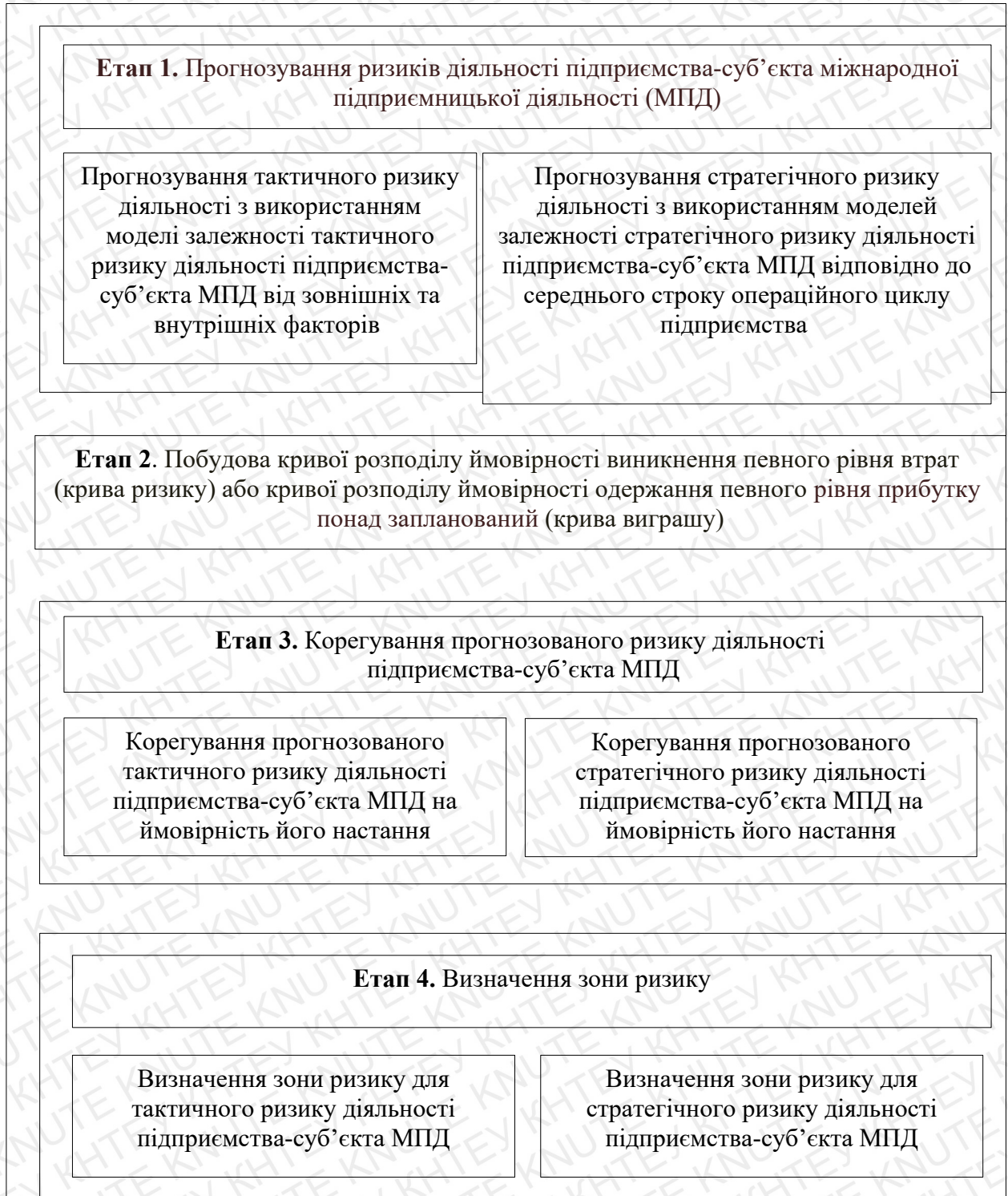
Місце в рейтингу	Країна	Темпи зростання ВВП	ВВП на душу населення	Баланс торгівлі / ВВП	Населення, млн. осіб
1	Сполучене Королівство	1.7%	\$39,700	-3.8%	65.1
2	Швеція	2.1%	\$53,400	3.3%	10
3	Гонг Конг	3.8%	\$46,200	4.3%	7.2
4	Нідерланди	2.9%	\$48,200	10.5%	17.2
5	Нова Зеландія	3.0%	\$42,900	-2.7%	4.5
6	Канада	3.0%	\$45,000	-2.9%	35.9
7	Данія	2.3%	\$56,300	7.6%	5.8
8	Сінгапур	3.6%	\$57,700	18.8%	6
9	Австралія	2.2%	\$53,800	-2.6%	23.5
10	Швеція	1.7%	\$80,200	9.8%	8.3
11	Ірландія	7.2%	\$69,300	8.5%	5.1
12	Тайвань	2.9%	\$24,300	14.5%	23.5
13	Фінляндія	2.8%	\$45,700	0.7%	5.5
14	Німеччина	2.5%	\$44,500	7.9%	80.5
15	Норвегія	1.9%	\$75,500	5.5%	5.4
16	Південна Корея	3.1%	\$29,700	5.1%	51.4
17	США	2.2%	\$59,500	-2.3%	329.3
18	Іспанія	3.0%	\$28,200	1.9%	49.3
19	Японія	1.7%	\$38,400	4%	126.2
20	Бельгія	1.7%	\$43,300	-0.2%	11.6

Джерело: складено автором за [23].

Модель управління валютним ризиком ТОВ «Агенція «С.М.О. – Україна»

Джерело: розроблено автором за [3; 5; 24].

Етапи прогнозування ризику діяльності підприємства-суб'єкта міжнародної підприємницької діяльності

Джерело: розроблено автором за [32; 34; 35].